

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

ROKYCANSKO V DIDAKTICKÝCH APLIKACÍCH PRO 1. STUPEŇ ZŠ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Matouš Drlík

Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: PaedDr. Helena Východská

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 22. června 2018

.....
vlastnoruční podpis

Mé poděkování patří vedoucí práce PaedDr. Heleně Východské za cenné rady, užitečné připomínky a všechnen věnovaný čas.

OBSAH

OBSAH.....	5
SEZNAM ZKRATEK	7
ÚVOD.....	8
1. SVĚTSKÉ STAVBY.....	14
1.1 V HISTORII ROKYCANSKA	14
1.2 MIROŠOV.....	16
Zámek Mirošov	16
1.3 ZBIROH	18
Zámek Zbiroh	18
1.4 BUŠOVICE	20
Zámek Bušovice	20
1.5 PŘÍKOSICE.....	22
Hrad Homberk	22
1.6 SKOŘICE.....	23
Hrad Drštka	23
1.7 ŠTÁHLAVY.....	24
Hrad Lopata	24
1.8 STRAŠICE	25
Strašické hrady	25
Tři Trubky	26
1.9 ŽEBRÁK	27
Žebrák.....	27
Točník.....	28
2. SAKRÁLNÍ STAVBY	30
2.1 CHARAKTERISTIKA CÍRKEVNÍCH STAVEB	30
2.2 ROKYCANY	32
Kostel Panny Marie Sněžné.....	32
Kaple Navštívení Panny Marie.....	33
2.3 MÝTO	35
Kostel sv. Jana Křtitele.....	35
Kostel sv. Štěpána	36
2.4 ZBIROH	37
Kostel sv. Mikuláše	37

2.5 KAŘEZ.....	38
Kostel sv. Jana Nepomuckého.....	38
2.6 STRAŠICE	39
Kostel sv. Vavřince	39
2.7 RADNICE	40
Synagoga	40
Chrám sv. Václava.....	41
Poutní kaple Navštívení Panny Marie na Kalvárii	41
3 TECHNICKÉ STAVBY	43
3.1 DOBŘÍV	43
Vodní hamr	43
Švédský most.....	45
3.2 RYBNÍKY V POVODÍ KLABAVY, HOLOUBKOVSKÉHO A ZBIROŽSKÉHO POTOKA.....	46
Padrt'ské rybníky	46
Kařezské rybníky	46
3.3 ROKYCANY	47
Muzeum na demarkační linii v Rokycanech	47
Železářny, hutě a doly	48
Tripol a Favorit.....	48
3.4 ROUBENKY NA ROKYCANSKU	49
4. DIDAKTICKÉ APLIKACE.....	51
4.1. Didaktická aplikace č. 1.....	51
4.2 Didaktická aplikace č. 2.....	58
4.3 Didaktická aplikace č. 3.....	64
4.4. Didaktická aplikace č. 4.....	70
4.5 Didaktická aplikace č. 5.....	75
4.6 Didaktická aplikace č. 6.....	79
ZÁVĚR.....	85
SUMMARY	86
REFERENČNÍ SEZNAM ZDROJŮ.....	87
SEZNAM OBRÁZKŮ	90
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....	I

SEZNAM ZKRATEK

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
bl.	blahoslavený
cm	centimetr
CM	Collorado Mansfeld
č.	číslo
č.p.	číslo popisné
ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
D5	dálnice D5
DP	diplomová práce
ha	hektar
Kč	koruna česká
Kčs	koruna československá
kg	kilogram
km	kilometr
km ²	kilometr čtvereční
m	metr
m.n.m.	metr nad mořem
mj.	mimo jiné
mm	milimetr
např.	například
ORP	obec s rozšířenou působností
př.n.l.	před naším letopočtem
r.	rok
SSSR	Sovětský svaz socialistických republik
stol.	století
sv.	svatý
USA	United States of America
ZŠ	základní škola

ÚVOD

Regionální historie má pro děti na I. stupni ZŠ svá s ničím nesrovnatelná specifika. V každém místě, okrese či kraji České republiky lze zde najít spoustu zajímavých historických událostí, mnoho svébytných kulturně-historických památek a míst „národní hrdosti“ a samozřejmě i významných osobností s nimi spojených. Místní historii považují za jeden z nejdůležitějších didaktických prostředků k dětské motivaci v předmětu vlastivěda. Regionální dějiny představují také velmi působivý prvek v prezentaci a fixaci národních dějin. Tyto a další důvody mě vedly k výběru tématu pro diplomovou práci právě z oblasti místních dějin.

Jsem přesvědčen, že i přes malou hodinovou dotaci vlastivědy ve výuce, by právě žákům na I. stupni ZŠ měly být působivě představeny vybrané kapitoly regionálních dějin, které plní funkci jak poznávací, tak výchovnou a ve správném pedagogickém podání i funkci zábavnou. Žáci by měli poznávat své kořeny, poznat místa, památky a osobnosti regionu, v němž se narodili, kde budou s největší pravděpodobností také studovat a kde mnozí z nich zůstanou i v produktivní fázi svého života. Předmět vlastivěda tak může prostřednictvím vhodně implementované regionální historie výrazně přispět k založení a posílení vazby na rodiště a místo života dětí. V neposlední řadě se domnívám, že tímto způsobem učitel může žáky podstatně motivovat ve vztahu k budoucímu předmětu dějepisu na II. stupni ZŠ.

Místem, kde mám v úmyslu v budoucnosti působit coby učitel, je město Rokycany, či Rokycansko jako takové. Rokycany (bývalý okres Rokycany) se nachází v severovýchodní části Plzeňského kraje, svým počtem obyvatel je nejmenší v Plzeňském kraji. Plocha obce s rozšířenou působností (dále jen ORP) Rokycany je 575 km², počet obyvatel k roku 2016 je 48 184. Rokycany jsou logickým centrem celého území i nejvýznamnějším sídlem, je zde soustředěna většina ekonomických aktivit a občanské vybavenosti na území.¹

Více než polovina obyvatel ORP Rokycany žije ve městech, což je pro historickou charakteristiku regionu velmi důležité. Na území převažují malé obce (do 199 obyvatel), jedná se o 26 obcí, z nichž nejmenší jsou Čilá, Hradiště, Chlum a Vísky. Do kategorie 200 - 499 obyvatel spadá 24 obcí, 6 obcí má statut města, jsou to Hrádek, Mirošov, Mýto,

¹ Český statistický úřad. Charakteristika okresu Rokycany. Poslední revize 15.5.2012. Dostupné z URL: <https://www.czso.cz/csu/xp/charakteristika_okresu_rokycany> [cit. 9.6.2018]

Radnice, Rokycany a Zbiroh, přičemž lze vysledovat jejich přímý vztah ke středověkým zemským stezkám a významným novověkým komunikacím.² První písemné zmínky, ve kterých jsou zachyceny stopy většiny těchto obcí, pocházejí z počátku 11. (např. Podmokly) a dále z 12. století (např. Strašice, Skořice, atd.), naopak nejmladší obce vznikaly v souvislosti se zpracováváním železné rudy (koncem 18. století) – byly to např. Nová Huť a Pavlovsko.

Historie tohoto kraje je však zmapována již mnohem dříve. V rané době bronzové se na Rokycansku nacházela sídliště mohylové kultury, která se do Čech dostala pravděpodobně z Bavorska a Falce. Nejrozšířenějším zdrojem obživy bylo pastevectví, a proto si lidé volili pro svá obydlí na místech, kde mohli lépe chovat svá stáda dobytka. Jejich jednoduchá obydlí se bohužel nedochovala, ale archeologové odkryli na různých místech nekropole, především mohylové hroby. Stavění mohylových hrobů se zde udrželo až do doby slovanské, ze které pochází např. naleziště u Štáhlav a u zámku Kozel.

V mladší době bronzové se na území západních Čech objevil lužický lid, který je znám pod názvem lid popelnicových polí. Lužický lid k nám přinesl nový typ obydlí, a to opevněná hradiště, která tito zemědělci stavěli na strategických místech. Tato hradiště vznikala proto, že lužičtí obyvatelé přicházeli na území, která již byla osídlena, a museli proto o ně a za ně často bojovat. Příkladem může být kopec Žďár u Rokycan, kde jsou patrné pozůstatky po strukturovaném opevnění, které bývalo doplněno mohutným valem.³

Z doby halštatské se na Rokycansku dochoval zvláštní typ hrobu, v němž byl pochován významný jedinec s dvoukolovým vozíkem a koněm. Tyto vozíky, nejspíše válečné, se vyskytují až v pozdní době halštatské a také v době Keltů.

Pravěké stavitelství vyvrcholilo až příchodem Keltů v době laténské, kdy se stavěla opevněná hradiště – oppida. Keltská hradiště mívala velkou rozlohu, některé i kolem 200 ha. Na Rokycansku se s oppidy bohužel nesetkáváme, ale byly zde nalezeny pozůstatky vesnických sídlišť a v nich mnoho předmětů keltské výroby, např. keramika, šperky, meče a také unikátní poklad zlatých mincí – duhovek (Podmokly), které pocházely ze stradonické mincovny.

² © webs. Okres Rokycany – Plzeňský kraj České republiky. Poslední revize 1.1.2002. Dostupné z URL: <http://obce.web.cz/okresy/pz_rokycany.htm> [cit. 9.6.2018]

³ VÝCHODSKÁ, Zuzana. Rokycany. *Historie města Rokycan*. 2013, s. 5

Středověké a novověké dějiny západních Čech, Rokycansko nevyjímaje, jsou následně ovlivňovány zejména blízkostí hranic se Svatou říší římskou. Pozitivní vliv měla v minulosti síť zemských cest, které říšská města (především Řezno a Norimberk) spojovala s Prahou, negativně se však projevilo toto regionální specifikum v častých válečných taženích ze západu (boje německých panovníků s Přemyslovci, křížové výpravy v době husitství apod.), která do středu českého státu nutně postupovala právě přes náš region.

Skutečnost, kterou jsem popsal v předcházejícím textu, výrazně ovlivnila i moderní dějiny v kraji. Stavba pevnostní linie před II. světovou válkou je dodnes typickým prvkem západočeské krajiny a také setkání obou osvobozeneckých vojsk v roce 1945 dodalo tomuto regionu novou historickou dimenzi ve formě zajímavých novodobých kulturně-historických památek odkazujících na demarkační linii z května posledního válečného roku, např. rokycanské Muzeum na demarkační linii.

Svou diplomovou práci dělím na dvě části, a to část teoretickou a didaktickou. Část teoretickou, v níž se zabývám především kulturně-historickými památkami, jsem rozčlenil do třech hlavních témat – I. světské stavby a historické prvky, II. charakteristika církevních staveb a III. technické stavby. Tato témata a jejich zpracování mohou být využita jako metodický manuál učitelům pro výuku vlastivědy.

Výběr památek pro vlastivědnou výuku nebyl jednoduchý. Významných památek můžeme na Rokycansku najít velké množství, proto jsem vybíral tematicky zajímavé stavby a díla, která jsou mi jednak zároveň blízká a jednak je považuji za významné pro edukaci na I. stupni ZŠ ve skupině předmětů Člověk a jeho svět. V úvodu prvního okruhu zachycuji stručný obraz historie Rokycanska. Dále pak pokračuji popisem významných, ale i zaniklých hradů a zámků na Rokycansku. Dovolil jsem si však do diplomové práce zařadit dvě výjimky, totiž památky z jiného kraje, a těmi jsou hrady Žebrák a Točnick. Mám k tomu několik důvodů. Prvním z nich je poloha obou hradů, nacházející se v bezprostřední blízkosti ORP Rokycany a s historií tohoto geopolitického celku jednoznačně související. Druhým důvodem je skutečnost, že mým cílem je po absolutoriu učit v ZŠ Kařez, přičemž tyto dva hrady jsou této škole nejbližší. A poslední důvod je velkolepost a známost obou staveb, a to i mezi dětmi.

V podkapitole zámek Mirošov je toto sídlo velice zdařile popisováno autory Petrem Rožmberským a Milanem Novobilským v knize *Zapomenuté hrady, tvrze a místa*.

Dále je toto panství zpracováno v knize Karla Fouda *Vesnice Plzeňského kraje*. Významnou historickou osobností, která se objeví i v několika dalších kapitolách je Bethel Henry von Strousberg, místní podnikatel, a druhou významnou osobností této oblasti je kníže Josef Colloredo-Mansfeld.

V podkapitole zámek Zbiroh popisují historii hradu, který ležel mimo centrum dění, proto se mu vyhnulo zničení během husitských válek, osudným se mu stala až třicetiletá válka. O rozkvět Zbirohu se postaral již v předchozí kapitole zmiňovaný Strousberg a nakonec po Strousbergově bankrotu kníže Colloredo-Mansfeld. Podklady k této kapitole jsem čerpal z poměrně dostatečné nabídky literatury. Stěžejní byla brožura Antonína Drachovského *V zámku zbirovském*.

Podkapitoly zámek Bušovice, hrad Homberk, hrad Drštka, hrad Lopata, strašické hrady a Tři trubky jsou výborně zpracovány v *Edici zapomenuté hrady, tvrze a místa* autorů Jana Anderleho a Vladimíra Švábka.

Pro podkapitoly Žebrák a Točnick jsou stěžejní publikace Jana Hajšmana *Brdy opět otevřené* a *Střední brdy, krajina neznámá* Jana Čáka. A opět se tu můžeme setkat pro nás již zmiňovanými osobnostmi Strousbergem, který Točnick krátce vlastnil a knížetem Colloredo-Mansfeldem, který ho vlastnil po něm.

Za zmínku stojí i podkapitola Roubenky pro doplnění obrazu o významných historických světských stavbách.

Druhým tematickým okruhem jsou stavby církevní. V úvodní podkapitole je popsána historie budování sakrálních staveb na Rokycansku.

Uvádím nejvýznamnější kostely na území obce s rozšířenou působností. U některých se z dochovaných pramenů dají vystopovat i románské základy. Je to například v kapitole kostel Panny Marie Sněžné, který je zároveň největším kostelem Rokycanska a také sídlem vikariátu.

K sakrální architektuře je u nás více dostupných publikací, sice staršího data, ale zcela postačujících. Vzhledem ke stáří a téměř neměnnosti těchto staveb.

Zajímavostí kostela svatého Jana Křtitele v podkapitole Mýto jsou po stranách lavice, na nichž jsou vyobrazeny městské cechy. Zdrojem těchto informací je kniha Antonína Podlahy *Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém*

od pravěku do počátku XIX. století. V podkapitole Zbiroh je jeden z dalších barokních kostelů, a to svatého Mikuláše. Kolem kostela je zaniklý hřbitov, z kterého se dochovalo několik náhrobních kamenů.

Stopy gotiky jsou patrné na kostelu svatého Vavřince v podkapitole Strašice. Naopak nejmladším kostelem na Rokycansku je v podkapitole Kařez popisován kostel svatého Jana Nepomuckého, historie této památky je dobře zachycena ve *Sborníku Muzea doktora Bohuslava Horáka Rokycany*, jehož autorkou je Hana Hrachová a konkrétní kapitola nese název *Stavba kostela sv. Jana Nepomuckého v Kařezi*.

Za zmínku stojí jediná židovská stavba v našem regionu, a to v podkapitole Radnice, a tou je tamní synagoga, zdrojem zpracování je publikace Blanky Rozkošné a Pavla Jakubce *Židovské památky Čech*. V současné době slouží jako koncertní a výstavní síň Ekocentra.

Posledním tématem teoretické části jsou technické stavby. Informace o vodním hamru v Dobřívě jsou dostupné v literatuře staršího vydání, a to v publikaci Antonína Podlahy *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Rokycanském*. Tato památka patří na Rokycansku k nejvýznamnějším.

V podkapitole Rybníky z povodí Klabavy, Holoubkovského a Zbirožského potoka se zabývám významnými rybníky Rokycanska – jsou jimi Padrťské rybníky, které jsou znovu přístupné veřejnosti. Donedávna byly součástí vojenského prostoru.

Poslední podkapitolou technických staveb je podkapitola Rokycany. Významným místem je Muzeum na demarkační linii, železárny, hutě a doly, čerpal jsem převážně z publikace Jana Šáry – *Město Rokycany a okres*.

V didaktické části jsem pro žáky čtvrté a páté třídy v šesti podkapitolách vytvořil řadu didaktických aktivit, v nichž jsme upřednostnil především hledisko interdisciplinárních vztahů. Jako první didaktickou aplikaci jsem si zvolil *Život u vody*, který navazuje na text o Kařezských a Padrťských rybnících z teoretické části. Žáci zde fixují znalosti historie a následně procvičují své znalosti přírodovědy, kdy např. rozdělují ryby na různé kategorie (např. sladkovodní a mořské), poznávají třídy dalších živočichů apod.

Na kapitulu kostely na Rokycansku navazují didaktickou aplikací *Mezi nebem a zemí*, kde se žáci nejspíše poprvé setkají s pojmem křížová cesta a zjistí, co, kde a proč takový pojem vznikl. Dále se zde seznámí s pojmem ateismus a zkusí si přiřadit názvy užívané především v sakrální architektuře s ikonickým textem.

Ve třetí didaktické aplikaci *Co se vypráví...* se žáci „ponoří“ do tajů legend a pověstí, přečtou si vybranou regionální pověst a poté ji umělecky ztvární buď dramaticky, nebo malbou. Téma pověstí je vzhledem k pojetí mé diplomové práce naprosto nepostradatelné.

Čtvrtá didaktická aplikace žáky seznamuje se základním pojmoslovím v tématu hrady a zámky, ale navazuje dále řadou úkolů z přírodovědy. Žák např. rozděluje živočichy a rostliny, zobrazené ikonickým textem, v pracovních listech žák poznává stopy živočichů apod.

Podkapitola *Po stopách ruské a americké armády*, žákům zprostředkuje časovou orientaci v dějinách 20. století, seznámí je s pojmem demarkační linie, která je bude provázet celou předposlední kapitolou, jelikož prochází přímo městem Rokycany, kde děti mohou s učitelem navštívit jednak výše zmíněné muzeum, jednak pomník setkání armád ve čtvrti Borek a jednak řadu dalších odkazů na tuto událost (pamětní deska na radnici města apod.), které mohou být inspirací pro další didaktické aktivity.

Poslední podkapitola praktické části mé DP je *Suchou nohou přes řeku*. Navazuje na technické památky v teoretické části, ve které se věnuji především Švédskému mostu v Dobřívě. Žáci se zde seznámí s různými typy mostů, jejich konstrukcí a zajímavými mosty napříč celým světem. V motivační části si žáci konstruují vlastní most, který budou hodnotit podle jeho kvality i estetiky.

Tato diplomová práce by měla ve formě vybraných regionálních témat pomoci učitelům vlastivědy zařadit regionální dějiny do učebního plánu. Představené pracovní listy a jejich dílčí aktivity se s minimální modifikací dají použít v jakémkoliv kraji či oblasti ČR, neboť naplňují především řadu klíčových kompetencí a mezipředmětových vztahů, spíše než podrobnou historickou faktografií. Na jejím základě je možné seznámit děti prvního stupně zábavnou formou se zajímavými stavbami a osobnostmi jakéhokoli regionu v jeho historickém kontextu.

1. SVĚTSKÉ STAVBY

1.1 V HISTORII ROKYCANSKA

Rokycany se proslavily paleontologickými nálezy z doby prvohor, neboť právě zde lze nalézt unikátní rokycanské kuličky. Ty se utvářely ukládáním mrtvých organismů na mořském dně, kde se kolem nich postupně ve vrstvách srážely uhličitany. Rokycanské kuličky, v rozporu se svým názvem, však mohou mít různé tvary – od dokonalých koulí, až po zploštělé útvary. Bahno kolem nich se přeměnilo v jílovitou břidlici, která se po ústupu moře dostala na povrch. Po jejím zvětrání zde zbyly právě tyto rokycanské kuličky o velikosti od 3 do 10 cm. Můžeme v nich kupříkladu nalézt malé trilobity, graptolity či brachiopody, avšak jejich „rozlousknutí“ není zcela jednoduchou záležitostí.⁴

První zmínka o rokycanských kuličkách se objevuje přibližně na konci 18. století. V polovině 19. století si jich více všiml osecký učitel místní reálky. Byly nalézány v širokém pásmu Barrandien, ale Rokycansko je nejznámější a nejhojnější na jejich výskyt. Dnes je největší sbírka rokycanských kuliček v Muzeu Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech.⁵

Archeologické nálezy ukazují, že osídlování Západních Čech začalo až v neolitu (mladší době kamenné), v okolí Rokycan bylo nalezeno pár kamenných sekerek kopytovitých tvarů. Eneolit (pozdní dobu kamennou) zase dokládá výšinné sídlo na hoře Křemeláku u Stupna, z nástrojů pak zejména eneolitický mlat z Mýta a buližníkové vrtané motyčky z Rakové a Vranovic. Z mladší doby bronzové se dochovalo množství poškozených předmětů nalezených ve Lhotce u Radnic, např. neúplné sekerky, část oštěpu, náramků a jehlic. Dalším nalezištěm bronzových věcí byla mohyla u Bušovic, z nichž za zmínku stojí krásná dvojitá terčovitá jehlice s vyrytou dekorací o průměru 150 mm. Z dalších období nemáme mnoho nálezů, výjimku tvoří objev z 5. století př. n. l. v Kladrubech u Radnic, a to bohatě vybavená mohyla, v níž byly ukryty železné obruče kol, puklicové návlečky, šperky, železné součástky koňských udidel a také třeba velký železný nůž. O životě obyvatel v dalších třech stoletích nemáme mnoho informací, avšak v nejseverněji položené části Rokycanska, vsi Podmokly, byl objeven keltský

⁴ LANG, Martin. Kterak železo z moře do Rokycan přišlo: říkání o horách železných a jejich rudách v Klabavě a Ejpovicích, ale nejen o nich: v Muzeu Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, září 2006. Hořovice: Podbrdské vydavatelství, 2007. ISBN 978-80-254-0202-3, s. 115-116

⁵ Tamtéž, s. 117-119

poklad – zlaté mince a jiné předměty o celkové váze 4,5 kg, tudíž se dá předpokládat, že byl kraj osídlen. Slovanská hradiště – Radná nade Mží, vrch Hradiště nad Březinou, Hradiště u Zvíkovce a Hradiště Lhoty pod Radčem – nám sdělují, že i slovanský národ osídloval Brdskou vrchovinu.⁶

Od nepaměti vedly přes rokycanský okres důležité obchodní stezky, které propojovaly Prahu s plzeňskou kotlinou a dalšími městy západních Čech. Cesty se přirozeně stavěly kolem řek, neboť tak byly snadno zapamatovatelné, nejdříve až v 2. polovině 1. tisíciletí našeho letopočtu se začaly stavět schůdnější stezky, které nyní téměř korespondují s dálnicí D5.⁷

První dochovanou písemnou zmínku o Rokycanech nám poskytuje Kosmova kronika z roku 1110, která říká, že „*šlo o vesnici patřící pražskému biskupství*“⁸. Mnohem přesnější informace o osídlení Rokycanska máme až ze 14. století, kdy se dozvídáme, které šlechtické rody měly svá sídla na tomto území. Jednalo se např. o rod Lobkoviců, kterým patřil Zbiroh, rod Šternberků vlastnícím Březinu, Radnice a Strašice a o rod Rožmberků, kteří spravovali Zbiroh, Radnice a Strašice. V témže století se začala ve velkém těžit železná ruda, kvůli čemuž se na mnoha místech po celém kraji (Strašice, Mýto, Cekov, Holoubkov, Dobřív, Svojkovice apod.) začaly stavět vysoké pece a hamry.⁹

V 15. století do zdejšího kraje zasáhlo Husovo učení a mezi prostým lidem našlo zalíbení, a tak se v husitských válkách postavili na stranu husitů, za což byli potrestáni od plzeňské vrchnosti, která dala obléhat Rokycany, které také roku 1420 dobyli, skupina sirotků¹⁰ zase 7 týdnů obléhala hrad Libštejn a nakonec se jim podařilo rozbořit jeho vnější hradby. Touto vyhrocenou situací byla na delší dobu pozastavena hospodářská činnost, která byla v té době na vzestupu. 16. století se nese ve znamení obnovování kraje, podporovalo se hospodářství, zakládaly se nové podniky (zejména železářské, dřevařské a pivovarské), začalo se se stavbou rybníků a šlechta si budovala zámky jako svá nová

⁶ ROUS, Josef a Jiří PECH. Rokycansko: Průvodce po Rokycansku. Plzeň: Západočeské nakladatelství v Plzni, 1966. ISBN nevedeno, s. 23-25

⁷ FOUČEK, Karel. Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. ISBN 978-80-260-2146-9.

⁸ ŠÁRA, Jan a kol. Město Rokycany a okres. Praha, 1938. ISBN nevedeno, s. 25

⁹ Tamtéž, s. 24-28

¹⁰ Sirotci: dříve se označovali jako Východočeský husitský svaz. Jednalo se o radikální husitské uskupení měst a šlechty ustanoveným v roce 1423 z iniciativy Jana Žižky.

sídla. V roce 1584 byly Rokycany povýšeny na město Rudolfem II. a řadily se k nejbohatším městům českých zemí.¹¹

1.2 MIROŠOV

Zámek Mirošov

První zmínka o zámku v Mirošově se datuje k roku 1366, kdy šlechtic Dobrohost z Ronšperka daroval peníze dominikánskému řádu na založení. Mirošov se dříve nazýval také Mirošovy nebo Mirešov. Od roku 1534 Mirošov patří k rožmitálskému panství.¹² Následně rožmitálské panství včetně Mirošova koupil v letech 1550-1555 Florián Gryspek z Gryspaku, jenž vyplatil všechny současné majitele. Florián se vypracoval z chudého rodu z Tyrol, avšak dostalo se mu vzdělání v Paříži. Díky tomu se dostal do služeb krále Ferdinanda I., kde jeho kariéra prudce stoupala. Během 10 let se z králova sekretáře dostal na místo komorního a vojenského radu. Vyznal se v hornictví, diplomacii a ekonomice. Zbohatl tak, že měl v Praze dva domy a skoupil nejenom panství, ale i mnohá další, která postupně zveleboval. Jeho syn Ferdinand zdědil panství v Mirošově, kde nechal postavit renesanční tvrz s pivovarem.¹³

V roce 1623 chtěl Mirošov přikoupit ke svému panství Adam Starší Vratislav, bohužel ale tato výměna za statek Těnovice nebyla uskutečněna, protože rok na to zemřel. Během třicetileté války se majitelé často střídali a panství chátralo. Takže, když si roku 1653 Adamovy dcery dělily majetek, byl pivovar oceněn na 1000 kop grošů, zatímco tvrz pouze na 500.¹⁴

Jelikož tvrz novému majiteli, hraběti Janu Antonínu, nestačila, rozhodl se, že si z tvrze vystaví reprezentativní zámek (viz obr. 1). Tvrz byla pojata jako severní křídlo nového mirošovského zámku. Toto křídlo bylo jednopatrové a mělo rozměry 16x20 metrů. Následné přestavby smazaly renesanční vzhled. Stavbou barokního zámku r. 1723 se Jan Antonín tak zadlužil, že byl zemským soudem zkonfiskován.¹⁵

¹¹ ROUS, Josef a Jiří PECH. Rokycansko: Průvodce po Rokycansku. Plzeň: Západočeské nakladatelství v Plzni, 1966. ISBN neuvedeno, s. 25-28

¹² FOUĐ, Karel. Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. ISBN 978-80-260-2146-9, s. 115

¹³ ROŽMBERSKÝ, Petr a Milan NOVOBILSKÝ. Zapomenuté hrady, tvrže a místa. Panská sídla v Mirošově. 2., upr., aktualiz. a rozš. vyd. Plzeň: Petr Mikota, 2006. ISBN 80-86596-71-0, s. 9

¹⁴ ROŽMBERSKÝ, Petr a Milan NOVOBILSKÝ. Zapomenuté hrady, tvrže a místa. Panská sídla v Mirošově. 2., upr., aktualiz. a rozš. vyd. Plzeň: Petr Mikota, 2006. ISBN 80-86596-71-0, s. 11

¹⁵ ROŽMBERSKÝ, Petr a Milan NOVOBILSKÝ. Zapomenuté hrady, tvrže a místa. Panská sídla v Mirošově. 2., upr., aktualiz. a rozš. vyd. Plzeň: Petr Mikota, 2006. ISBN 80-86596-71-0, s. 10

Novější část zámku, jejíž rozměry byly 30x16m, byla zajímavá hlavně svým půdorysem, ve kterém vynikal elipsový sál, ke kterému vedlo dochované dvoukřídlé schodiště, renesančního typu, zaklenuté plochou křížovou klenbou s maltovými hřebínky. Ostatní prostor byl rozdělen do osmi zaklenutých místností, zatímco severní křídlo mělo místností pouze pět. Některé místnosti byly zdobeny úchvatnými kazetovými stropy (viz obr. 2). V podkroví zámecké budovy se nacházela pouze jedna místnost, a to půda. Za zmínku stála ještě vstupní stylová dubová vrata. Vnější vzhled zámku byl oslňující svou mansardovou střechou s věžičkou a přední frontou zdobenou ve středu kyryatydami v podobě obrů, které podpíraly balkon. Zahradní fronta byla neméně oslňující, v jejímž středu byl zdobený balkon podepřený iónskými sloupy.¹⁶

V roce 1725 proběhla aukce, kde se přebíjelo město Rokycany s císařskou dvorskou komorou. Za rok komora Rokycany přebila a koupila panství Mirošov za 226 tisíc zlatých, a tím se stalo součástí zbirožského panství.¹⁷

Kolem poloviny 19. století bylo v této lokalitě objeveno černé uhlí, které těžila společnost Mirošovské kamenouhelné těžárstvo. Zanedlouho poté byla na vývoz zavedena vlečka a také postavena koksovna, která patřila mezi největší výrobce koksu v Čechách. Ta ovšem skončila v roce 1875, když bylo veškeré uhlí vytěženo. Přechodným majitelem mirošovského panství byl Dr. Stroussberg¹⁸, který svým bankrotem obohatil knížete Josefa Colloreda Mansfelda.¹⁹ V tu chvíli si Mansfeldův pivovar pronajal sládek František Mareš z Prahy. V průběhu 20. století se na panství vystřídal množství dalších majitelů.²⁰

¹⁶ PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Rokycanském. V Praze: nákladem Archaeologické komise při České Akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. Soupis památek historických a uměleckých v Království českém, 1900. ISBN neuvedeno, s. 41,42

¹⁷ ROŽMBERSKÝ, Petr a Milan NOVOBILSKÝ. Zapomenuté hrady, tvrze a místa. Panská sídla v Mirošově. 2., upr., aktualiz. a rozš. vyd. Plzeň: Petr Mikota, 2006. ISBN 80-86596-71-0, s. 14,15

¹⁸ Bethel Henry von Stroussberg (1823-1884) byl židovského původu a jméno si nechal poangličtit. Rodina byla chudá a ve svých dvanácti osiřel. Stal se novinářem a vystudoval práva, když byl jednou pověřen stavbou železnice, začal se tomu naplno věnovat, a proto je přezdíván „králem železnic“. Z počátku se mu velmi dařilo, ale Zbiroh se mu stal osudným.

¹⁹ Josef II. Colloredo-Mannsfeld (1866-1957) byl český kníže, diplomat a cestovatel. Byl dvakrát ženat, ale bezdětně, a proto adoptoval čtyři syny svého bratra. Těmto dětem odkázal svůj majetek, Opočno, Zbiroh, Dobříš a malou nemovitost v Rakousku. Josef II. Československo kvůli druhé světové a následné okupaci opustil a zbytek života dožil ve Francii.

²⁰ FOUČEK, Karel. Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. ISBN 978-80-260-2146-9, s. 115,116

1.3 ZBIROH

Zámek Zbiroh

O založení hradu se nedochovaly žádné písemné zmínky a prvním známým majitelem byl Sulislavovec Chřen ze Zbirova od roku 1230 a od roku 1247 Drslavic Břetislav ze Zbirohu. Až ve 14. století zde vládli páni z Valdeka, ale dlouho se zde nezdrželi a hrad připadl královské koruně. Jan Lucemburský dal hrad do zástavy, a poté co byl jeho synem Karlem IV. zaplacen, ho Jan o tři roky později věnoval Petru z Rožmberka.

Hrad Zbirov (viz obr. 3) ležel mimo centrum dění české historie, čímž se zcela vyhnul husitským válkám, nikoliv už válce třicetileté. Proto až za Hanuše z Kolovrat, který se nejprve s Jiříkem z Poděbrad spojil a potom byl jeho odpůrcem, měl Zbirov vojenskou sílu. Svou nenávist přenechal svému synovi a dal se na dráhu duchovní. Ten pak hrad nejenom opevnil a ozbrojil, ale také vybudoval přední dvůr. Ke konci života byl donucen uzavřít s králem mír, a ještě k tomu, vzhledem k vydržování posádky a neustálým bojům, musel hrad prodat.²¹

Roku 1505 se dostal hrad do držení Lobkoviců. Lobkovicovi si se vzrůstající mocí a vlivem získávali spoustu nepřátel, kteří se postarali o to, aby upadli v nemilost duševně chorého krále Rudolfa II. Habsburského. Jiří Lobkovic byl roku 1594 zatčen a vězněn až do své smrti.²²

Po třicetileté válce zvítězivší Ferdinand II. na Bílé hoře sem posílá přeživší nepřátele, neboť si hrad zvolil jako místo věznění. Direktoři, kteří spravovali českou zemi, se pokusili o puč, jehož cílem bylo zvolení Bedřicha Falckého. Za to byli Václav Šťastný Pětipeský z Chýž a Egerbergu, Vilém z Lobkovic, Pavel z Říčan, Jan Vostrovec z Kralovic a Jindřich Vavřínek z Gutenštejna odsouzeni k trestu smrti, ale vyprosili si u krále milost, proto jim byl pouze zabaven majetek a byli odsouzeni k doživotí na hradě Zbirov. Prostý lid, který zatčen nebyl, trpěl válkou snad ještě více. Hrad byl během války nechráněn, a proto ho oddíl švédské armády v čele s jedním zrádcem lehce vydrancoval a následně nemilosrdně vypálil. Po letech byla ve vypálené části hradu zařízena palírna vína. Po válce se za různých hejtmanů dařilo lidu i hradu ještě hůře. Hrad byl za této vlády tak zničen, že se pomalu bořil.²³

²¹ DRACHOVSKÝ, A. V zámku zbirovském. b.p.v. Rokycany: Zápotočný, 1914. ISBN neuvedeno, s. 2-3

²² ČÁKA, Jan. Střední Brdy: krajina neznámá. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0752-9, s. 91

²³ DAVID, Petr. Hrady a jejich záhady. Praha: Knižní klub, 2018. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-6004-4, s. 200

Při selském povstání roku 1680 byl ve Zbirově vězněn plukovník Jan ze Štauffenberku, 24 hodin denně byl strážěn deseti vojáky. Jeho cela měla železné mříže, dvě malá okna, stůl, dvě židle, postel se čtyřmi peřinami, a i vlašská kamna.^{24,25}

V roce 1868 koupil Zbirov pověstný král železnic, Bethel Henry Strousberg, na dluh 10 milionů zlatých. Ze začátku mu přálo štěstí a dařilo se mu, ale po sedmi letech, kdy byl jeho dluh už neúnosný, musel vyhlásit roku 1875 bankrot a Zbirov byl znovu bezmajitele. V exekuční dražbě roku 1877 byl prodán Zbirov hypoteční vídeňské pokladně a o dva roky později ho za tři miliony tři sta tisíc koupil kníže Colloredo-Mansfeld.²⁶

Zadní nádvoří bylo oddělené od předhradí starým křídlem, které bylo postaveno za Hanuše z Kolovrat a krále Rudolfa II. V tomto nádvoří bylo zřízeno vězení, které je zmíněno výše. Vězení se skládalo ze dvou částí, předsíně a jedné cely, dříve bylo tvořeno čtyřhrannou věží, která byla později zbourána. V roce 1831 bylo vězení správcem zrušeno a předěláno na pekárnu chleba, tím Zbirov přišel o cennou památku. V prvním patře, které sloužilo také jako vězení, byly zřízeny byty a chodba ke kapli.²⁷

Zámecká kaple byla jednou z nejstarších dochovaných částí hradu. Třílodní kaple bývala dříve pouze jednolodní, v původní kapli je soška Panny Marie, kterou zhotovil první arcibiskup Arnošt z Pardubic. Kaple byla vyzdobena nástěnnými kresbami, na oltáři obrazem Nanebevzetí Panny Marie a ve třetí lodi obrazem svatého Jana Nepomuckého.²⁸

Velké změny na nádvoří způsobil Stroussberg, jenž vytvořil taneční sál, který připojil ke galerii. Dochovala je jedna z původních válcovitých věží (viz obr. 4), od které bylo vypáleno celé nádvoří Švédy. Příkop, který odděloval obě části, byl zamostěn a přeměněn ve sklep. Za zmínku stojí ještě zámecká studna, která byla nejhlubší studnou v Čechách vytesaná ve skále. Její hloubka činila 152 metrů.²⁹

²⁴ DRACHOVSKÝ, A. V zámku zbirovském. b.p.v. Rokycany: Zápotočný, 1914. ISBN neuvedeno, s. 5-6

²⁵ Před celou se denně vypálila celá libra svíček, aby byl hlídačům na očích. Jeho vězení však bylo přepychové, k obědu dostával čtyři chody a k večeři tři, k tomu dvě pinty vína a žejdlík piva. Dostával i knihy, ale papír a inkoust mu nebyl poskytnut, proto si sám vyrobil z ohořelých kostí pero a psal do vytrhaných listů knih „dopisy“. Nedostatek sociální aktivity společně se zahálkou ho připravili o rozum a začal se domnívat, že ho chtějí otrávit. Poté co si objednal jídlo jako na hostinu, a zval strážce, ať s ním jdou jíst, byl převezen do blázince v Praze.

²⁶ FOUČEK, Karel. Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. ISBN 978-80-260-2146-9, s. 218

²⁷ DRACHOVSKÝ, A. V zámku zbirovském. b.p.v. Rokycany: Zápotočný, 1914. ISBN neuvedeno, s. 7

²⁸ PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Rokycanském. V Praze: nákladem Archaeologické komise při České Akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. Soupis památek historických a uměleckých v Království českém, 1900. ISBN neuvedeno, s.165

²⁹ SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze království Českého. 06 – Podbrdsko. Praha: Argo, 1995. ISBN 80-85794-66-7, 1995, s. 250

1.4 BUŠOVICE

Zámek Bušovice

Bušovice jsou malou vesnicí nacházející se 7 km severozápadně od města Rokycany v mělkém údolí Bušovického potoka. První písemná zmínka o obci pochází již z roku 1115 v tzv. kladrubském falzu^{30,31}.

Dominantou vsi je jednopatrový zámek nesoucí č.p. 1, který na počátku 18. století nechal postavit Jan Rudolf Antonín z Vidršperka. Výstavbou zámku pověřil věhlasného plzeňského architekta Jakuba Augustona.³² Ačkoliv se nejednalo o honosnou stavbu a její sláva nesahala daleko, přece jen se svou hodnotou řadila mezi důležitá barokní díla rokycanského okresu.³³

Dříve než se však vydáme po stopách historie zámku, vraťme se nyní více do minulosti. Na přelomu 19. a 20. století bylo místním občanem nalezeno množství bronzových šperků a hliněných uren, což dokazuje prehistorické osídlení zdejšího kraje. Ještě dříve před tímto objevem, byl objeven vzácný meč z laténského období. Jak již bylo zmíněno, první zprávy o Bušovicích pochází z roku 1115, kdy je jistý Bohuchval³⁴ dostal za své služby knížeti Vladislavovi I. Mezi lety 1283 a 1358 se v Bušovicích vystřídalo množství vladyků, o kterých se nedochovalo mnoho informací. Roku 1358 odsouhlasil císař Karel IV. Rožmberkům darování Smědčic, Kokot a Bušovic vladykovi Miroslavovi, který byl sice velmi majetný, avšak neměl žádného potomka, který by jeho majetek mohl zdědit, tudíž po jeho smrti připadlo jeho vlastnictví zpět Rožmberkům.³⁵

Stejně jako mnoha dalším vesnicím české země, ani Bušovicím se nevyhnuly hrůzy husitských válek, kdy byly drancovány a následně částečně vypáleny, avšak díky velké houževnatosti zdejších obyvatel se ves brzy vzpamatovala.³⁶ Po třicetileté válce, v roce 1694, prodala Ludmila Eliška Malovcová Bušovice rytíři Petru z Vidršperka, po jehož smrti připadly Janu Rudolfovi Antonínovi Vidršpergarovi z Vidršperka, který

³⁰ Zakládací listina Kladrubského kláštera vydaná českým knížetem Vladislavem I. v roce 1115

³¹ FOUĐ, Karel. Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. ISBN 978-80-260-2146-9, s. 34

³² FOUĐ, Karel. Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. ISBN 978-80-260-2146-9, s. 36

³³ CHMELÍŘ, Václav. Edice Zapomenuté hrady, tvrže a místa: Bušovice zámek a tvrz. Plzeň: Nadace České hrady, 1997. ISBN nevedeno, s. 3

³⁴ Snad příslušník knížecí družiny

³⁵ CHMELÍŘ, Václav. Edice Zapomenuté hrady, tvrže a místa: Bušovice zámek a tvrz. Plzeň: Nadace České hrady, 1997. ISBN nevedeno, s. 4

³⁶ CHMELÍŘ, Václav. Edice Zapomenuté hrady, tvrže a místa: Bušovice zámek a tvrz. Plzeň: Nadace České hrady, 1997. ISBN nevedeno, s. 7

začal vesnici zvelebovat. Nechal zde zřídit např. vrchnostenský pivovar a v neposlední řadě taky svou novou rezidenci – reprezentativní sídlo – barokní zámek.³⁷

Nevelké šlechtické sídlo (viz obr. 5) se nacházelo v centru vsi nedaleko rybníka a mělo tvar obdélníku se sedmiosým průčelím a středním rizalitem na straně jižní, kde byl umístěn hlavní vchod do budovy zdobený kamenným portálem s profilovanou římsou. Zámecká okna byla lemována kamenným barokním ostěním s uchy a střecha byla mansardová. K severní části zámku byl připojen polygonální přístavek³⁸, v jehož přízemí se nacházela kaple zasvěcená sv. Josefu³⁹, krytá stanovou střechou, z níž vystupovala lucerna s nízkou cibulovitou bání (viz obr. 6). Strop kaple byl zdoben freskou Nejsvětější trojice, do patra byla umístěna panská oratoř a nad ní se klenula pavlač. Že zámek byl dokončen před rokem 1717, dokazuje zvon v zámecké kapli, na kterém byl právě tento letopočet vyryt. Dalším důkazem mohlo být též vnitřní vybavení kaple, neboť způsob vyřezávaných rámu byl typický právě pro období kolem roku 1710.⁴⁰

Po smrti Jana Rudolfa Antonína v roce 1741 byly Bušovice prodány svobodnému pánu Janu Antonínovi Helversenovi z Helversheimu, ten ale zanedlouho skonal, a tak jeho dcera Antonie Anna spolu s komisaři Maxmiliánem Vidršpergarem z Vidršperka a Ferdinandem Jáchymem z Rumerskirchen prodali bušovický zámek s poplužním dvorem v dražbě za 24 800 zlatých městu Plzni; to zrušilo pivovar a dosadilo zde šafáře, který spravoval poplužní dvůr.⁴¹ Později zde měl své sídlo lesní úřad a od 30. let 19. století zde po necelých 150 let sídlila škola. Od roku 1986 až do současnosti spravuje zámek Studijní vědecká knihovna Plzeňského kraje a má zde umístěny své depozitáře.⁴² Tato organizace okamžitě začala s rekonstrukcí zámku – barokní oltář byl přestěhován do Plané a ostatní historické předměty byly darovány muzeu v Rokycanech. Rekonstrukce byla dokončena před Sametovou revolucí v roce 1989.⁴³

³⁷ CHMELÍŘ, Václav. Edice Zapomenuté hrady, tvrze a místa: Bušovice zámek a tvrz. Plzeň: Nadace České hrady, 1997. ISBN neuvedeno, s. 9-10

³⁸ FOUĐ, Karel. Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. ISBN 978-80-260-2146-9, s. 36

³⁹ PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Rokycanském. V Praze: nákladem Archaeologické komise při České Akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. Soupis památek historických a uměleckých v Království českém, 1900. ISBN neuvedeno, s. 3

⁴⁰ CHMELÍŘ, Václav. Edice Zapomenuté hrady, tvrze a místa: Bušovice zámek a tvrz. Plzeň: Nadace České hrady, 1997. ISBN neuvedeno, s. 10

⁴¹ Tamtéž, s. 14-15

⁴² FOUĐ, Karel. Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. ISBN 978-80-260-2146-9, s. 36

⁴³ CHMELÍŘ, Václav. Edice Zapomenuté hrady, tvrze a místa: Bušovice zámek a tvrz. Plzeň: Nadace České hrady, 1997. ISBN neuvedeno s. 16

1.5 PŘÍKOSICE

Hrad Homberk

U Příkosic na Rokycansku leží na buližníkovém suku Vísecká skála, kde stával hrad Homberk. Na této skále je ploché návrší, které má rozměry 50x20 m a bylo již v pravěku osídleno chamským lidem. Pravěcí lidé preferovali těžko dostupná místa, kde si stavěli svá obydlí. Jejich život zde dokazují nálezy hliněných nádob, které si vyráběli.⁴⁴

Ve 13. století rod se znakem sviní hlavy, Buzici, začal osídlovat západní Brdy. Jedna z větví tohoto rodu si vybrala Víseckou skálu k vybudování hradu – Hohenberg (viz obr. 7). Německý název dostal proto, že to tehdy bylo v „rytířské módě“. Název by se dal přeložit jako „hrad na vysoké skále“. Návrší bylo vymýceno, aby bylo z hradu vidět na blížící se nepřátele, a z věže byl velmi dobrý rozhled na velkou část Plzeňska. Hrad byl poprvé vybudován někdy mezi lety 1263-1284 a první zmínka o hradu Homberk se vyskytuje ve jméně Heřman z Homberka.⁴⁵

Heřmanův vnuk byl Jan z Homberka, který měl 4 syny. Těm mělo připadnout homberské panství. Bohužel dva z nich byli zabiti prostými lidmi, a tudíž na zbývajících dva syny připadl větší díl. Obyčejně by si prostý lid nedovolil šlechtě ublížit, protože si byli vědomi krutého potrestání, ale tito 2 bratři byli nejspíše násilníci a lid je zabil v sebeobraně.⁴⁶ Roku 1405 Heřman z Homberka, druhý tohoto jména, si vydržoval lupiče na svém hradě a loupil s nimi. Naneštěstí byl zajat lidem a posléze popraven. Lupiče to ovšem neodradilo, a proto syn Karla IV. roku 1406 nechal hrad obléhat. Tři měsíce na to byl zajat syn majitele hradu a rovněž popraven. Hrad byl poté nejspíš dobyt ať už vyhladověním nebo útokem. V květnu roku 1407 připadl Homberk právně Václavu IV. kvůli loupeživé činnosti jeho majitelů. V témže roce se objevil Jaroslav z Homberka, který tvrdil, že hrad náleží jemu a s protimonarchistickou činností nemá nic společného. Spor vyhrál.⁴⁷

Z doby husitských válek nebyly o hradu zachovány žádné informace. Po husitských válkách za vlády Jiřího z Poděbrad připadl hrad jeho příteli Bedřichu z Donína. Proti tomuto daru se však odvolala Buzka, domnívala se totiž, že má na homberské panství

⁴⁴ NOVOBILSKÝ, Milan a Petr ROŽMBERSKÝ. Edice zapomenuté hrady, tvrže a místa: Hrad Homberk u Příkosic. Plzeň: Nadace České hrady, 1995. ISBN neuvedeno, s. 3-4

⁴⁵ NOVOBILSKÝ, Milan a Petr ROŽMBERSKÝ. Edice zapomenuté hrady, tvrže a místa: Hrad Homberk u Příkosic. Plzeň: Nadace České hrady, 1995. ISBN neuvedeno, s. 5

⁴⁶ Tamtéž, s. 6-7

⁴⁷ DURDÍK, Tomáš a Viktor SUŠICKÝ. Zříceniny hradů, tvrzí a zámků. Západní Čechy. 1.vyd. Praha: Agentura Pankrác, 2005. ISBN 80-86781-06-2, s. 58

nejbližší právo. Jelikož byla Buzka vyššího věku, veřejně přiznala dědické právo na hrad svému synovi Janu z Homberka. Na jeho podporu vystoupilo ještě několik dalších svědků.⁴⁸ Spor se protahoval tak dlouho, až ho roku 1457 musel urovnat sám panovník, který nechal Homberk Bedřichovi z Donína.⁴⁹

Koncem 19. století učitel z Mirošova Bedřich Moravec vyčetl z písemných pramenů, že se na Vísecké skále nacházel hrad Homberk (viz obr. 8). Toto zjištění učinil na podkladě objevených nálezů – dva svícny, stříbrný peníz, stříbrné lžice, hroty šípů atd.⁵⁰ Díky těžbě, kopání a zásahu dynamitem, nebyly na povrchu patrné žádné pozůstatky hradu. Moravec zkoušel sám pátrat po archeologických nálezech. Našel zbytky zdiva, pískovec, cihly, popel, kameny. Mimo jiné také kosti, střepy a kusy železných předmětů.⁵¹

1.6 SKOŘICE

Hrad Drštka

Hrad Drštka (viz obr. 9) byl ve 13. století založen Buzici, kteří kolonizovali tuto část Brd, později pak převzal hrad rod se skákajícím beranem ve znaku⁵². První známý majitel byl Zdeslav z Osvračína, který roku 1289 věnoval část svého majetku na potřeby kláštera v Teplé spolu s dalšími pány ze Západních Čech. Jeho syn Nachval z Osvračína půjčil králi Janu Lucemburskému větší obnos peněz, za což mu dal do zástavy vesnici Dobřív a Hrádek. Roku 1325 dovolil Petrovi z Rožmberka, že si může zástavu odkoupit a připojit ke svému panství.⁵³

Roku 1454 připadl hrad Drštka království, protože poslední majitel hradu, Břeněk, zemřel bezdětný. Panovník daroval hrad Oldřichovi z Rakové a Radyně, proti tomuto rozhodnutí se stavilo mnoho „dědiců“, a tak se vedly dlouhé spory o hrad, panství a platy

⁴⁸ NOVOBILSKÝ, Milan a Petr ROŽMBERSKÝ. Edice zapomenuté hrady, tvrze a místa: Hrad Homberk u Příkosic. Plzeň: Nadace České hrady, 1995. ISBN neuvedeno, s. 10

⁴⁹ FOUĐ, Karel. Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. ISBN 978-80-260-2146-9, s. 150

⁵⁰ PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Rokycanském. V Praze: nákladem Archaeologické komise při České Akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. Soupis památek historických a uměleckých v Království českém, 1900. ISBN neuvedeno, s. 20

⁵¹ NOVOBILSKÝ, Milan a Petr ROŽMBERSKÝ. Edice zapomenuté hrady, tvrze a místa: Hrad Homberk u Příkosic. Plzeň: Nadace České hrady, 1995. ISBN neuvedeno, s. 13

⁵² Název rodu není znám

⁵³ DAVID, Petr. Hrady a jejich záhady. Praha: Knižní klub, 2018. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-6004-4, s.40-41

z dvorů. Nakonec se před hlavní soud nikdo nedostavil, nejspíše proto, že by se výlohy zaplacené za proces nevyplatily.⁵⁴

1.7 ŠŤÁHLAVY

Hrad Lopata

Někteří historikové se domnívali, že hrad Lopata (viz obr. 10) byl zbudován mezi léty 1367-1377 Heřmanem z Litic. Ti druzí podle dochovaného gotického portálu posouvají založení hradu Lopata do roku 1320-1330, kde měli hrad v držení Drslavici, jejichž sídlem byly Litice.⁵⁵ Roku 1400 podpořil krále Václava IV. jistý purkrabí Maršík z Hrádku

a za odměnu dostal Lopatu. Po jeho smrti se stal majitelem Lopaty jeho syn Jan, který roku 1427 pomáhal Zikmundovi v boji proti husitům. Velké škody způsobil Prokop Holý, když projížděl tímto krajem, plnil a drancoval. Lopata se se štěstím těmto vpádům vyhnula. Janův bratr Habart z Lopaty, který hrad od bratra dostal, využíval těchto obyvatelstvo sužujících nájezdů, a ještě sám takové nájezdy podnikal a obohacoval se. Dostal se až k Vlčtejnu, který patřil husitskému hejtmanu Svojšemu ze Zahrádky. Tento Svojše zburcoval okolní šlechtice, ozbrojené síly měst Klatov, Sušic, Horažďovic a Domažlic a 27. října 1432 začali obléhat Lopatu. Čtyři měsíce na to na hradě vyhladověli. Habart svému osudu unikl, avšak podobná situace u něj nastala i na hradě Husi, kde skončil se stejným osudem.⁵⁶

Nicméně chování Habartovo není v dějinách šlechticů výjimečné, dobové poměry v 15. století umožňovaly zkrachovalým šlechticům loupit. Jejich protiprávní činy byly potrestány nejvýše tak, že jim bylo zničeno sídlo a ojediněle připadl jejich majetek panovníkovi. Trest smrti byl i pro takto pokřivené charaktery šlechticů nemyslitelný.⁵⁷

Dobytý hrad Lopata byl vítězi zbořen a zničený hrad dostal po smrti Habarta král. O tento skromný majetek si zažádal sousední šlechtic Bedřich z Donína, který chtěl rozšířit své panství. Roku 1457 dostal zbořený hrad Lopatu, dvě pusté vsi – Horní a Dolní Neslivy,

⁵⁴ NOVOBILSKÝ, Milan a Petr. Edice zapomenuté hrady, tvrže a místa: Hrad Drštka u Skořic. Plzeň: Nadace České hrady, 1995. ISBN 80-86596-58-3, s. 8–10

⁵⁵ DAVID, Petr. Hrady a jejich záhady. Praha: Knižní klub, 2018. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-6004-4, s. 96-97

⁵⁶ NOVOBILSKÝ, Milan. Edice zapomenuté hrady, tvrže a místa: Hrad Lopata u Šťáhlav. Plzeň: Nadace České hrady, 1995. ISBN nevedeno, s. 19-22

⁵⁷ DURDÍK, Tomáš a Viktor SUŠICKÝ. Zříceniny hradů, tvrží a zámků. Západní Čechy. 1.vyd, Praha: Agentura Pankrác, 2005. ISBN 80-86781-06-2, s. 115

opuštěný mlýn, řeku, potoky, louky a lesy. Z tohoto výčtu je vidět, jak dobývání Svojsšem zničilo toto panství.⁵⁸

1.8 STRAŠICE

Strašické hrady

Petr I. z Rožmberka dostal Strašicko od Jana Lucemburského za svou podporu a tím rozšířil své zájmy do západních Čech, mimo to získal úřad nejvyššího komorníka za pomoc králi při dobývání Met. Petr ovládl celé západní Čechy od Německa po Prahu, ať se to králi líbilo či ne. Na tomto území těžil železnou rudu a svou vojenskou silou dohlížel na „provoz“ a vybíral mýtné. Král cizinec takto již velké panství stále více a více rozšiřoval tím, že si půjčoval peníze na svá tažení. Strašické panství vlastněné Rožmberky včetně hradu Zbiroh, Mýta, Radnic a dalších, takto vydrželo od 1. poloviny 14. století do 1. poloviny 15. století.⁵⁹

Synové Petra, jmenovitě Petr a Jan, území stále zvelebovali a zakládali nové kostely. Tento stát ve státě se ovšem znelíbil markraběti moravskému, budoucímu králi Karlu IV., a i když se Rožmberkové v těžkých začátcích budoucího krále zastávali a možná mu i pomohli k tomu, že se stal králem, doplatili na to. Králův nejtvrďší „útok“ dopadl právě na Strašicko a to díky tomu, že králův přítel, první arcibiskup, Arnošt z Pardubic, byl sousedem Strašicka. Vlastnil Rokycany, Příbram a Rožmitálsko a s Rožmberky vedl nepříjemné spory. Karel IV. podnikl cestu do Říma za svým bývalým učitelem papežem Klementem VI., a sepsal s ním dokument o omezení pravomocí šlechty. Z toho vznikaly nepokoje a rozezlená šlechta se začala bouřit a když spor přesáhly určitou míru, král zakročil svou vlastní vojenskou silou. Spory se urovnaly smírem anebo právně, tak právě obce Strašice a Chlukov, které rovněž patřily Rožmberkům, byly vypáleny.⁶⁰

Roku 1431 bylo strašické panství se zbirožským společně prodáno Karlovu synovi císaři Zikmundovi. Toto panství dal místo honoráře za pomoc při husitských válkách Hanušovi z Kolovrat, dalším držitelem panství se stal Václav Popel z Lobkovic. Lobkovicové toto panství ztratili v roce 1594 při zatčení Jiřího z Lobkovic, který měl osnovat spiknutí proti Rudolfu II.

⁵⁸ NOVOBILSKÝ, Milan. Edice zapomenuté hrady, tvrže a místa: Hrad Lopata u Štáhlav. Plzeň: Nadace České hrady, 1995. ISBN nevedeno, s. 23

⁵⁹ ANDERLE, Jan a Vladimír ŠVÁBEK. Edice zapomenuté hrady, tvrže a místa: Strašické hrady. Plzeň: Nadace České hrady, 1997. ISBN 978-80-87170-09-0, s. 5

⁶⁰ ANDERLE, Jan a Vladimír ŠVÁBEK. Edice zapomenuté hrady, tvrže a místa: Strašické hrady. Plzeň: Nadace České hrady, 1997. ISBN 978-80-87170-09-0, s. 6-7

Během třicetileté války se na Strašicku začíná těžit železná ruda, z které se následně vyrábí munice pro dělostřelectva Albrechta z Valdštejna a celkově pro císařské vojsko. Touto prací byl pověřen Matyáš Zanetti de Dieu, který si nechal posílat dělové koule z dobřívské huti a ve Strašicích je leštil. Zanetti neplatil nájmů zbirožskému hejtmanovi, což vyřešil tím, že hejtmana probodl kordem a jelikož sloužil císaři, tak se vyhnul trestu.⁶¹

Ke kostelu sv. Vavřince přiléhá od jihozápadu menší přístavek, který slouží jako fara. V této faře se v suterénu nacházelo starší zdivo, dle čehož historici usuzují, že se jednalo o rožmberský hrad. První písemná zmínka o tomto hradu pochází z roku 1349.⁶²

Vedle Strašic býval hrad Vimberk, kterému se říká Melmatěj podle blízkého mlýna. Na tomto mlýně hospodařil Matěj Wild s Dorotou Melmatějovou – německy se mlýn nazýval Mühl Mateg. Hrad byl chráněn skalním srázem a potokem, z druhé strany obrovským příkopem. Podle pozůstatků se usoudilo, že hrad byl převážně dřevěný. Během jednoho století vyhořel a byl tak zanechán. Dřevěná stavba byla pro toto období typická, stavitelé dávali důraz hlavně na dolní část, která bývala kamenná.⁶³

Tři Trubky

Pět km od Strašic se nachází lovecký zámek Tři trubky (viz obr. 11), který byl vybudován kolem roku 1890 na soutoku Mlateckého a Padrtského potoka. Architektem této stavby byl Camillo Sitte⁶⁴ a majitelem kníže Jeroným Colloredo-Mansfeld.⁶⁵ Zámek sloužil zejména jako reprezentační sídlo, čemuž byl přizpůsoben celý interiér, kupříkladu zde bylo umístěno množství velkolepých loveckých trofejí, zdi byly zdobeny malbami s výjevy z loveckých honů a nejkrásnějšími kusy jeleních paroží. O moderním pojetí celé stavby svědčilo i to, že objekt měl svou vlastní vodárnu s malou vodní elektrárnou.⁶⁶ Reprezentační sál, který se nacházel v prvním patře, byl vyzdoben

⁶¹ ANDERLE, Jan a Vladimír ŠVÁBEK. Edice zapomenuté hrady, tvrze a místa: Strašické hrady. Plzeň: Nadace České hrady, 1997. ISBN 978-80-87170-09-0, s. 18

⁶² FOUĐ, Karel. Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. ISBN 978-80-260-2146-9, s. 184

⁶³ ANDERLE, Jan a Vladimír ŠVÁBEK. Edice zapomenuté hrady, tvrze a místa: Strašické hrady. Plzeň: Nadace České hrady, 1997. ISBN 978-80-87170-09-0, s. 25-27

⁶⁴ Camillo Sitte (1843-1903) byl vídeňský architekt, urbanista a malíř. Jeho otec byl původem Čech. Vystudoval architekturu, dějiny umění a archeologii. Mezi jeho nejvýznamnější díla patří ostravská radnice, městské centrum Mariánských hor a novogotický kostel Neposkvrněného početí Panny Marie.

⁶⁵ FOUĐ, Karel. Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. ISBN 978-80-260-2146-9, s. 186

⁶⁶ HAJŠMAN, Jan. Brdy opět otevřené. Plzeň: Starý most, 2015. ISBN 978-80-87338-51-3, s. 269

olejomalbou od Jiřího Židlického⁶⁷, a to vyobrazením krajiny, kde na popředí byla stráň, po níž krácel statný jelen a stádo laní.⁶⁸ Zámeček prošel několika režimy a všechny našťestí přežil bez větších škod, nicméně se i on dočkal své rekonstrukce v 80. letech 20. století a v téhle podobě ho známe doposud.⁶⁹

1.9 ŽEBRÁK

Žebrák

Vodní hrad Žebrák (viz obr. 13) byl založen ve 13. století Oldřichem Zajícem ze Žebráku blízko hlavní obchodní cesty, která spojuje Prahu s Bavorskem. Oldřichův syn Zbyněk získal od Jana Lucemburského městské právo na osadu Žebrák a mnoho okolních vesnic a také panství Klapý u Litoměřic, kam se posléze odstěhoval a přestavěl tamní hrad na Hazemburk, což bylo jeho příjmení. Od té doby žebrácké panství společně s hradem vlastnilo opět království.⁷⁰

Karel IV. ho roku 1341 prodal zámek svému nejmladšímu bratrovi Janu Jindřichovi, který jej držel do svého rozvodu s tyrolskou hraběnkou roku 1349. Hrad byl v roce 1341 neobyvatelný, takže jej celý zrekonstruoval a obnovil hradní kapli zasvěcenou sv. Apolináři a sv. Markétě. Kapli odkázal Praskolesům, a když se hradu opět ujal Karel IV., odkázal ho roku 1357 nově založenému děkanství v Karlštejně. I přes Karlovu schopnost získávat a rozšiřovat majetek, byl hrad několikrát zastaven, možná právě proto, že zde zemřel prvorozený Karlův syn.⁷¹

Mezi léty 1383-1396 se stal hrad Žebrák oblíbeným místem Václava IV., kde král rád trávil svůj čas a věnoval se lovu. Zde krále také navštívil anglický princ Jindřich z Derby a potvrdilo se zde založení Betlémské kaple. Od roku 1393 vedl Václav IV. spory s pražským arcibiskupem Janem z Jenštejna a oblíbenost hradu poklesla. Rok poté byl král na cestě do Prahy zajat a byl donucen vydat úřady vyšší šlechtě. Když se chtěl král těchto slibů zbavit, zahájil proti němu Jindřich z Rožmberka válku a roku 1396 mu hrad Žebrák

⁶⁷ Malíř mysliveckých motivů. Jednalo se o nejrozsáhlejší dílo, jaké kdy namaloval.

⁶⁸ ČÁKA, Jan. Střední Brdy – krajina neznámá. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0752-9, s. 99-104

⁶⁹ HAJŠMAN, Jan. Brdy opět otevřené. Plzeň: Starý most, 2015. ISBN 978-80-87338-51-3, s. 186

⁷⁰ PÁNEK, Karel a Vladimír BENEŠ. Z historie města Žebráku: 1396-1996. Vydání první. Karlovy Vary: ARA, 1996, s. 146-147

⁷¹ MENCLOVÁ, Dobroslava. Žebrák a Točnick: státní hrady a okolí. Praha: STN, 1958. Publikace Státní památkové správy, s. 2.

vypálil. Po smrti oblíbeného komorníka a hofmistra Jindřicha Škopka z Dubé král na hrad zanevřel a nechal nedaleko postavit hrad Točník (viz obr. 12).⁷²

Přesto v roce 1396 Václav IV. povýšil Žebrák na Královské komorní město a začalo se zde vybírat clo a pořádat trhy. V Žebráku byly postaveny tři brány, pražská, plzeňská a hradská. V roce 1412 navštívil Žebrák mistr Jan Hus, kde se Štěpánem z Pálče vedl spor o odpustkovou bulu papežskou. Jednání pro Jana Husa dopadlo špatně a Pražská fakulta odsoudila Viklefovovy věty, čímž chtěli Husa umlčet. Pro výstrahu byli v Praze během bouřlivého odporu proti odpustkům zatčeni a popraveni tři mladíci. V roce 1425 obléhali Točník sirotci, a jelikož se jim nepodařilo hrad dobýt, vypálili alespoň město.⁷³

Během následujících let zasáhlo město několik významných událostí. V roce 1459 se zde zastavil Jiří z Poděbrad a potvrdil městu všechny jeho práva. V roce 1483 bylo město zachváčeno morem. Když se v roce 1532 ve městě zastavil král Ferdinand I., vypukl zde požár a shořela polovina města. Za pánů z Lobkovic se městu značně dařilo a vystavělo rybník, mlýn, cihelnu a pivovar. V roce 1608 město podruhé uchvátí požár, následují vpády pasovského vojska a třicetiletá válka.

Točník

Václav IV. nechal vybudovat Točník (viz obr. 14) v gotickém slohu, který odpovídal jeho stylu, protože kralování považoval za břemeno a raději si užíval. Na Křivoklátě nechal vypálit podhradí, pravděpodobně aby čekatelé na audienci neměli místo k přespání. Bonifacio de Lupi⁷⁴, byl týdně vláčen za králem na Křivoklát, Karlštejn, do Berouna a stejně se s králem nesetkal. V Německu si dokonce vysloužil přízvisko Václav „Líný“, protože v očích německé šlechty zanedbával své říšské povinnosti, a tím dával zbraň kurfiřtům, kteří proti němu osnovali pikle. Václav IV. se měl stát římským císařem, avšak nikdy nevykonal cestu do Říma, i když byl papežem několikrát vzýván, aby tak učinil.⁷⁵

Hrad Točník je jedním z našich nejmladších a největších hradů v gotickém slohu. Podle některých domněnek se hrad nazývá Točník podle točité cesty k němu vedoucí. V roce 1400 se v neisté době Václav IV. na hrad přestěhoval i se svým královským

⁷² MENCLOVÁ, Dobroslava. Žebrák a Točník: státní hrady a okolí. Praha: STN, 1958. Publikace Státní památkové správy, s. 2-3.

⁷³ PÁNEK, Karel a Vladimír BENEŠ. Z historie města Žebráku: 1396-1996. Vydání první. Karlovy Vary: ARA, 1996, s. 148

⁷⁴ vyslanec vévody G. F. Gonzagy

⁷⁵ SLAVÍK, Ivan. Propadliště paměti: Podbrdskem v čase i prostoru. Hořovice: Mht, 1995, s. 12.

pokladem a roku 1413 hrad opustil a přemístil se na Nový hrad u Kunratic. Václavovu synovi Zikmundovi Lucemburskému se hrad nelíbil a zastavil ho Eckingerovi ze Seinsheimu. Na hradě se střídali majitelé, za majitelem a dalším vlastníkem hradu byl Bedřich z Kolovrat, Kolovraté hrad udrželi i při husitských válkách a když se stal králem Jiří z Poděbrad, tak tento nedobytný hrad Kolovratům vyplatil. Točnick odkázal svým potomkům hrabatům z Kunštátu a knížatům z Minstrberka. Díky loupeživému rytíři Kryštofovi z Gutštejna se hrad dostal do rukou královi Vladislavu II. Jagellonskému, poté hrad drželi Habsburkové a následně Lobkovicové. Za vlády Lobkoviců prošel hrad renesanční přestavbou a v podhradí byla založena dančí obora. Rudolf II. Lobkovicům zabavil hrad Točnick, jako to udělal se Zbirohem a také zde zřídil vězení. Před rokem 1723 se na hradě nechala postavit kaple zasvěcená sv. Bartoloměji (viz obr. 15), kde se v dnešní době koná každoročně mše svatá právě na svátek sv. Bartoloměje. Hrad chvíli vlastnil i král železnic a následně Josef Colloredo-Mansfeld, který hrad daroval Klubu československých turistů.⁷⁶

⁷⁶ KOŠŤÁL, Vratislav a Renata KOŠŤÁLOVÁ. Historická sídla Středočeského kraje. Brno: Barrister & Principal, 2012. ISBN 978-80-87474-82-2, s. 81-82.

2. SAKRÁLNÍ STAVBY

2.1 CHARAKTERISTIKA CÍRKEVNÍCH STAVEB

Budování sakrálních staveb probíhalo v různých etapách českých dějin – první památky vznikaly již ve středověku, ty nejnovější datují svůj původ ve 40. letech 20. století. Většina staveb nenesou prvky jen jednoho stavebního stylu, neboť značnou část církevních památek poškodil požár, ať už šlo o přírodní pohromu nebo o důsledek husitského tažení.

Nejstarší dochované církevní budovy byly postaveny v gotickém slohu. Jedná se o kostely v Mlečicích, Drahoňově Újezdě, Strašicích, Mýtě, Rokycanech a Skočicích. Přestože všechny kostely prošly stavebními úpravami, lze na nich dosud spatřit typické gotické stavební prvky, zejména vnější opěrný systém, portály, okna s lomenými oblouky a klenby. Mnohé z nich si zachovaly svůj gotický půdorys.

V období renesance bylo vybudováno o poznání méně církevních staveb než v období předcházejícím. Stavba byla zaměřena na farní a hřbitovní kostely, kostely hrobní a memoriálové a také na zámecké a palácové kaple. Impulzy ke stavbě přicházely hlavně z řad jezuitského a kapucínského řádu. Architekti ale i nadále často čerpali inspiraci z gotiky, jednalo se zejména o rozložení půdorysu. U budov postavených v novém renesančním stylu dominovala jednodlná či trojodlná obdélníková dispozice, síňová i bazilikální. Projevovala se snaha o sjednocení vnitřního prostoru, a to zejména budováním jednodlných kostelů bez presbytáře.⁷⁷

V období od stavovského povstání do 2. poloviny 18. století se v českých zemích uplatňoval sloh barokní. V 17. století byla architektonická tvorba značně ovlivněna politicko-hospodářskou situací, obzvláště pak třicetiletou válkou. Proto se společnost zaměřila hlavně na oživení starých budov. Nejdříve se jednalo zejména o opravy a stavby v menším rozsahu, v pozdějších letech šlo i o nákladnější a rozsáhlejší stavby. V období raného baroka se stavělo po celém území Čech. Jezuitský řád se stal hlavním investorem nových sakrálních budov, nově byly vybudovány také jezuitské koleje. Kostely se stavěly především jednodlné s přímým osvětlením lodi, bočními kaplemi a emporami, architekti se nechali inspirovat italskou architekturou. Průčelí těchto staveb byla často dvouvěžová.

⁷⁷ BLAŽÍČEK, O. J. et al., Dějiny českého výtvarného umění (II/1). Od počátku renesance do závěru baroka. 1. vyd. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0069-0, s. 55-58

Některé kostely měly půdorys ve tvaru řeckého kříže s oválnou kupolí a tamburem s bání a lucernou.⁷⁸

Vrcholné baroko, které se datuje od konce 17. století do poloviny století 18., zaznamenalo prudký rozvoj stavebnictví. Finanční podporu poskytovala opět převážně církev, nicméně nezahálela ani bohatá šlechta, církev však měla rozmanité typy staveb – kromě obdélníkových jednolodních kostelů s bočními kaplemi, emporami, bazilikálním osvětlením a dvouvěžovým průčelím, se stavěly taky centrální chrámy s rozmanitým provedením interiéru i exteriéru.⁷⁹ Pro plzeňský region, tedy i pro Rokycansko byla důležitá architektonická tvorba stavitele Jana Augustona, jehož stavby nalezneme jak na území Plzně, tak i v jeho okolí. Mezi jeho nejdůležitější sakrální stavby patří chrám sv. Víta v Dobřanech, sv. Anny v Plzni, kostel Narození Panny Marie v Oseku nebo kostel sv. Václava v Radnicích.

V 19. a 20. století bylo postaveno jen několik sakrálních budov, jedná se většinou o kostely postavené v historizujícím (klasicismus, empír, novogotika...) nebo funkcionalistickém slohu. Po skončení Světové války byl velký rozmach novodobé architektury, který souvisel se vznikem nového státu, ten se projevil i na sakrálních stavbách. Jedním z architektů věnujícím se těmto stavbám byl Bohuslav Chvojka, který stál za návrhem modliteben Československé církve bratrské v Plzni a Rokycanech.⁸⁰

⁷⁸ BLAŽÍČEK, O. J. et al., Dějiny českého výtvarného umění (II/1). Od počátku renesance do závěru baroka. 1. vyd. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0069-0, s. 269-277

⁷⁹ BLAŽÍČEK, O. J. et al., Dějiny českého výtvarného umění (II/1). Od počátku renesance do závěru baroka. 1. vyd. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0069-0, s. 391-407

⁸⁰ Tamtéž, s. 424–428

2.2 ROKYCANY

Kostel Panny Marie Sněžné

Děkanský kostel Panny Marie Sněžné^{81,82} má dnes podobu bazilikálního trojlodí s věží v ose jihozápadního průčelí. Kostel (viz obr. 17) leží v těsné blízkosti městských hradeb⁸³ na dnešním Masarykově náměstí.

Dodnes se nedá s jistotou určit, kdy byl kostel v Rokycanech postaven, nicméně první zmínka pochází z r. 1110 z Kosmovy kroniky. Založil jej český kníže Vladislav a vysvěcen byl pražským biskupem Heřmanem. První arcibiskup Arnošt z Pardubic vybudoval roku 1362 z přilehlé fary klášter řeholních kanovníků sv. Augustina.⁸⁴ Během husitských válek byl klášter vypálen, podařilo se ho ale obnovit, avšak o století později zanikl klášter úplně. Kostel Panny Marie Sněžné se tak stal kostelem děkanským. V r. 1784 zachvátil celé město veliký požár, který zničil vše vyjma 8 domů, tudíž i kostel. Při plánování výstavby nového kostela se však rozhodli využít zachovalé základy původního chrámu, proto si udržel úzkou podélnou základnu a hluboké kněžiště, které bylo typické pro gotickou architekturu.⁸⁵ Mj. se podařilo zachovat také gotický hlavní portál a nadpraží vchodu bočního. Stavby se ujal pražský stavitel Ignác Jan Palliardi v duchu umírněného baroka s náznaky nově nastupujícímu klasicismu. V roce 1789 byl nový kostel vysvěcen, i když mu stále chyběla zvonice. Tu postavil až pražský stavitel Höger v letech 1821-1823 ve slohu empírovém, vysokou 56 m se čtyřmi zvony.⁸⁶

Současný kostel měří na délku 39 m, na šířku 17 m, výška ke klenbě čítá 18,5 m. Tři pilíře zdobené pilastry s řecko-iónskými hlavicemi tvoří čtyři arkády, které oddělují hlavní loď od dvou postranních. Klenba lodi se dělí na čtyři křížově klenutá pole. V presbytáři, jež navazuje na hlavní loď jsou další dvě křížové části. Presbytář je na hranách podepřen opěrnými pilíři. Na severní straně presbytáře se nachází přístavek,

⁸¹ Farnost Rokycany [online]. [citováno 12.6.2018]. Dostupné z: http://www.farnostrokycany.cz/x_vik.html

⁸² Panna Maria Sněžná: jiné přízvisko Matky Boží, Panny Marie, které vychází z legendy odehrávající se v Římě za dob papeže Liberiana, kdy se ve snu zjevila Panna Maria patriciovi Janovi a jeho ženě, aby jim sdělila, že na místě pokrytém sněhem mají vystavět chrám slavicí Mariino jméno. Vyvolené místo byl pahorek Eskvilin. Zázrak se stal 5. srpna čili v období nejvyšších teplot. Panna Maria je matkou Ježíše Krista a snoubenkou sv. Josefa, Ježíšova pěstouna a pocházela z Nazareta.

⁸³ FAJT, Jirí. Gotika v západních Čechách (1230-1530): [katalog výstavby]: k 700. výročí založení města Plzně. Praha: Národní galerie, 1995. ISBN 80-7035-088-1, s. 344

⁸⁴ PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém od pravěku do počátku XIX. století. B. p. v. Praha: Archaeologická kommisse při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900, ISBN neuvedeno. s. 85

⁸⁵ HOFMAN, K. Staré rokycanské domy. B. p. v. Rokycany: Městská knihovna Rokycany, 1998. ISBN neuvedeno, s. 44

⁸⁶ HOFMAN, K. Staré rokycanské domy. B. p. v. Rokycany: Městská knihovna Rokycany, 1996. ISBN neuvedeno, s. 45

který je prodloužením jedné z bočních lodí, ve kterém je sakristie a schodiště na kazatelnu.⁸⁷

Nynější hlavní oltář (viz obr. 18) byl původně vytesán pro klášter sv. Michaela na Starém městě v Praze, ten dal v roce 1750 za 24 000 zlatých zhotovit hrabě F. K. Sweers. Během svých reforem Josef II. nechal klášter zrušit a rozhodl se darovat oltář vypálenému kostelu v Rokycanech. Na původním oltáři byl obraz sv. Michala od P. Brandla, avšak v Rokycanech nechali obraz nahradit obrazem Panny Marie Sněžné od J. Kramolína. Na oltáři najdeme mimo jiné dřevěné sochy andělů, které jsou pozlacené v duchu pozdního baroka. V kostele se nachází dva boční oltáře, v pravé postranní lodi je oltář sv. Tří králů s obrazem Jana Nepomuckého. Oltář zdobí sochy sv. Kateřiny a sv. Barbory. V protější lodi se nachází dřevěný oltář sv. Petra a Pavla z roku 1845, na kterém jsou postaveny sochy bl. Ivana a sv. Jana Nepomuckého.⁸⁸

Na prostorném kůru v hlavní lodi jsou uloženy barokní pozlacené varhany, které v prostřední části zdobí socha sv. Michaela bojujícího s drakem. Varhany rovněž pochází z kláštera sv. Michaela a zhotovil je varhanář Leopold Siegel.⁸⁹

Největším zvonem rokycanského kostela je zvon sv. Michaela ze 17. století. Ve věži jsou umístěny ještě další tři zvony, a to sv. Barbora, sv. Josef a sv. Václav. Zajímavostí je, že až do roku 1929 se zde držela požární hlídka, poté tuhle funkci přebrala siréna na protější radnici.⁹⁰

Kaple Navštívení Panny Marie

Když v letech 1680, 1689 a 1713 zasáhla Čechy morová epidemie, Rokycany byly této tragédii ušetřeny. Avšak během poslední morové rány rokycanští představitelé dali slib, že pokud se jim i tentokrát mor vyhne, postaví na vršku nad městem malou kapli nebo kostelíček, jako poděkování Panně Marii za její ochranu před morovou nákazou. Posledním impulzem k zahájení stavby byla další morová epidemie roku 1741, tentokrát byly Rokycany bohužel zasaženy, přesto však z popudu císařského rychtáře Matyáše

⁸⁷ PODLAHA, A. Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém od pravěku do počátku XIX. století. B. p. v. Praha: Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. ISBN neuvedeno, s. 89

⁸⁸ HOFMAN, K. Staré rokycanské domy. B. p. v. Rokycany: Městská knihovna Rokycany, 1996. ISBN neuvedeno, s. 45

⁸⁹ PODLAHA, A. Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém od pravěku do počátku XIX. století. B. p. v. Praha: Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. ISBN neuvedeno, s. 100

⁹⁰ MAREŠ, J. Rozhledny a vyhlídková místa. [online] aktualizace 2. ledna 2009 [citováno 22.10.2017]. Dostupné z: <http://www.plzenskykraj.kct.cz/vyhličky/rokycany.htm>

Augustina Švantle z Třebeska, primátora Jana Krafta a děkana Šebestiána Tomandla se uskutečnila sbírka mezi jednotlivými měšťany.⁹¹

Základní kámen byl položen dne 27. května 1744. Kaple (viz obr. 19) je zasvěcena Navštívení Panny Marie, sv. Šebestiánu, sv. Rochu a sv. Rozálii. Tři posledně jmenovaní světcí byli protimorovými patrony a měli město spolu s Rokycanskou Madonou ochránit. Kapli se rozhodli postavit na půl hodiny pěší chůze vzdálené Březové hůrce či Vršku, na jehož úpatí se nacházel lazaret pro morem postižené obyvatele. Podle tehdejšího zvyku, dostalo při slavnostním položení základního kamene 12 chlapců ve věku od tří do 25 let výprask na pamětnou.⁹² Výstavba, která byla realizována zřejmě podle projektu Jana Mourka, byla značně ztížena neexistencí cesty, stavební materiál tak musel být vynášen. Kaple byla dokončena o tři roky později a ve stejném roce i vysvěcena děkanem Tomandlem.⁹³

Každoročně se ke kapli konalo procesí spojené se mší. V roce 1844 při příležitosti stého výročí jejího postavení byla kaple opravena a vybílena. Nedaleko ní byla postavena poustevna a nejspíš až teprve tehdy sem byly dány kamenné schody. Podstatnějších oprav se kaple dočkala až v roce 1872, a to zejména rekonstrukce střechy a věže. Při té příležitosti byla do nové bání vložena listina podepsaná radním Ladislavem Brožem a děkanem Josefem Kasprem popisující současné Rokycany.⁹⁴ Pořízeny byly rovněž nové varhany od Karla Schiffnera. Vyměněn byl i původní oltář, do něhož byly zasazeny obrazy Jana Herzoga představující sv. Vojtěcha a Pannu Marii a vyobrazení sv. Prokopa od malíře Františka Čermáka. Vnitřní stěny kaple byly nově vymalovány. Dne 27. června 1884 zde sloužil mši kardinál a arcibiskup pražský Bedřich Schwarzenberg. Při zpáteční cestě dolů mu uklouzla noha, ale naštěstí se mu nic nestalo. To ale dalo podnět k tomu, aby se schody náležitě upravily. Celkem 52 žulových schodů o délce 173 m bylo osazeno kamenickou firmou Cingroš z Plzně v roce 1894 (viz obr. 20). Jejich financování zajistilo město, určitou částku ale věnovali občané z okolí Rokycan a jejich jména jsou na schodech vytesána. V roce 1902 silný vítr smetl bání s hvězdou na lucerně. Listiny do ní uložené v roce 1872 byly zničeny vlhkem. Město Rokycany se rozhodlo nechat pokrýt kopuli mědí

⁹¹ ČERNÁ, V. Rokycany. B. p. v. Praha: Vyšehrad, 1947. ISBN neuvedeno. s. 34-35

⁹² HRACHOVÁ, Jana. Naše kostely. Dostupné z URL: <http://www.farnostrokycany.cz/> [citováno 14.10.2017].

⁹³ <https://www.cirkevniuristika.cz/poutni-mista/poutni-misto-541> citováno 13. 5. 2018

⁹⁴ FOUĐ, Karel. Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. ISBN 978-80-260-2146-9, s. 110-110

a zajistit novou bář. Po další rozsáhlé rekonstrukci v roce 1996 se dnes kaple opět skví ve své kráse.⁹⁵

Kaple byla postavena v barokním stylu a měla tvar řeckého kříže. Jedná se o nevelkou a jednoduchou stavbu. Hlavní část je přibližně čtvercového tvaru, krytá je kupolí se čtyřmi vikýřovými okny a lucernou s cibulí. Ke střední části byl z každé strany přistavěn malý obdélníkový přístavek krytý valbovou střechou. Uprostřed každé je portál, po jehož bocích jsou prázdné niky. Nejvýraznější z nich je západní portál, ve kterém je umístěn také hlavní vchod do kaple. Je nad ním vytesán letopočet 1747.⁹⁶ V rozích západního průčelí stojí dvě věže, obě jsou zakončeny bání s makovicí a hvězdou. Interiér je zdoben dvěma nikami mušlovitého tvaru s barokními sochami světců. Ve východním rizalitu se nachází kněžiště, jehož stěny jsou zdobeny pilastry. Součástí kaple jsou také emporý s dřevěným balustrádovým zábradlím. Stěny kaple jsou hladké zvýrazněné pilastry, venkovní fasáda má bílo-růžovou barvu a je dekorována římsami.⁹⁷

2.3 MÝTO

Kostel sv. Jana Křtitele

Jan Lucemburský prodal město Mýto roku 1336 Petrovi z Rožmberka. Kostel sv. Jana Křtitele⁹⁸ byl postaven před rokem 1352, ale není jisté, zda za Petra z Rožmberka nebo až za vlády jeho synů. Některé části mají prvky gotické architektury z první poloviny 14. století (například málo hrotitý tvar portálu do sakristie), další prvky jsou již z poloviny 14. století. Tento kostel vypovídá o stavitelské aktivitě na zdejším panství. V mnoha ohledech je podobný kostelu sv. Štěpána, který byl v Mýtě postaven roku 1359.⁹⁹

Kostel (viz obr. 21) má pouze jednu obdélníkovou loď, která má na jedné straně presbytář ohraničen pěti zdmi ve tvaru osmiúhelníku. Na severním boku na presbytář navazuje sakristie. Sakristie si uchovala svou původní gotickou podobu, okna jsou úzká,

⁹⁵ HRACHOVÁ, Jana. Naše kostely. Dostupné z URL: <http://www.farnostrokycany.cz/> [citováno 14.10 2017].

⁹⁶ PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém od pravěku do počátku XIX. století. B. p. v. Praha: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. ISBN nevedeno, s. 160.

⁹⁷ ČERNÁ, V. Rokycany. B. p. v. Praha: Vyšehrad, 1947. ISBN nevedeno, s. 35–36

⁹⁸ Sv. Jan Křtitel: Jan byl synem Zachariáše a Alžběty, také byl Ježíšovým bratrancem. Jeho početí zvěstoval archanděl Gabriel Zachariášovi a Panna Maria byla Alžbětě v jejím těhotenství na blízku, aby jí mohla s porodem pomoci, neboť už byla vysokého věku. Ve svých 30 letech odešel do pouště, aby mohl připravovat lid na příchod Mesiáše, zde se živil pouze kořínky rostlin, medem divokých včel a kobylkami. Obrácené židy křtil v řece Jordánu, kteří za ním přicházeli ve velkých zástupech. Pokřtil i samotného Ježíše. Pro svou víru zemřel mučednickou smrtí.

⁹⁹ FAJT, Jiří. Gotika v západních Čechách (1230-1530): [katalog výstavy]: k 700. výročí založení města Plzně. Praha: Národní galerie, 1995. ISBN 80-7035-088-1, s. 312

bez kružeb. Vchod do sakristie je zdoben tympanonem. Dřevěný oltář je v jednoduchém provedení z doby barokní. Kazatelna z roku 1767 je rovněž barokní. Z roku 1723 se dochovala malebná křtitelnice. Zajímavým artefaktem mýtského kostela je dochovaná pozlacená monstrance z období gotiky (64 cm x 24,5 cm). Monstrance je vyrobená z bronzu a křišťálové schránky. Za zmínku stojí taky vyřezávané postranice kostelních lavic, jsou na nich vyobrazeny městské cechy.¹⁰⁰

Kostel sv. Štěpána

Původně zde stál kostel sv. Jana Evangelisty vybudovaný v románském stylu. Později byl přestavěn do gotického stylu a převěcen na kostel sv. Štěpána¹⁰¹, za přestavbou stáli bratři Rožmberkové. Chrám byl ještě několikrát přestavěn, o čemž svědčí barokní věž.

Kostel (viz obr. 22) je tvořen jednou lodí, na východě zakončen obdélníkovým presbytářem. Je zakončen třemi stranami osmiúhelníků, které jsou podepřeny opěrnými pilíři. Presbytář má dvě klenby, z nichž jedna má tvar pětibokého hranolu hruškovitého profilu a druhá tvar komolého jehlanu. Nad oltářem je okno se čtyřlístou kružbou. Hlavní loď je obdélníková s plochým stropem a úzkými okny. Sakristie přiléhající k presbytáři je goticky klenutá. Barokní oltář je zdoben dobrými sochami. Nad zpovědnicí je umístěna socha sv. Štěpána, který je oděn v jáhenský šat, v levé ruce svírá otevřenou knihu, v ruce pravé palmovou ratolest (atributy sv. Štěpána).¹⁰² Chloubou chrámu jsou cenné fresky z počátku 16. století, které byly objeveny při rekonstrukci kostela v roce 1945. Fresky zachycující výjevy Posledního soudu, Umučení Krista a sv. Kryštofa. Při probourávání otvoru pro nové okno bylo bohužel šest fresek vykreslující křížovou cestu poničeno.¹⁰³

¹⁰⁰ PODLAHA, A. Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém od pravěku do počátku XIX. století. B. p. v. Praha: Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. ISBN neuvedeno, s. 49-53

¹⁰¹ Sv. Štěpán: Štěpán byl křesťanský kazatel, působil převážně v Jeruzalémě. Jediné dochované informace o jeho životě nalezneme v Novém zákoně, přesně v knize Skutky apoštolů. Štěpán se pro své kázání o Ježíši Kristu dostal do konfliktu s židovskou radou a farizeji, kteří měli v té době soudní pravomoc, a ti ho odsoudili k trestu smrti ukamenováním. A tak byl Štěpán vyvečen za městské hradby a ukamenován. Než naposledy vydechl, odpustil svým mučitelům a prosil Boha, aby jim nepřičítal tento hřích. Štěpánovou mučednickou smrtí nastává první etapa pronásledování křesťanů.

¹⁰² PODLAHA, A. Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém od pravěku do počátku XIX. století. B. p. v. Praha: Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. ISBN neuvedeno, s. 53-56

¹⁰³ HRACHOVÁ, Jana. Naše kostely. Dostupné z URL: <http://www.farnostrokycany.cz/> [citováno 23.10.2017].

2.4 ZBIROH

Kostel sv. Mikuláše

Původní gotický kostel sv. Mikuláše¹⁰⁴ ve Zbirohu pochází z období vlády Jana Lucemburského a jeho prvním známým farářem byl Ondřej. Ani zdejší chrám nebyl ušetřen válečným hrůzám třicetileté války, a proto se z původní stavby dochovaly pouze zdi, presbytář a věž. V roce 1716 byl kostel přestavěn do jeho barokní podoby (viz obr. 23), rekonstrukce vnitřních prostor proběhla ale až o sto padesát let později. Během dalších oprav byly v báni věži nalezeny zápisy z roku 1841, když byla dokončena její obnova, zápisy do ní byly opět uloženy, navíc k nim přibyl záznam aktuální. Po skončení Světové války byly do kostela nainstalovány tři fresky, a to sv. Mikuláše, sv. Václava a sv. Ludmily, které namaloval akademický malíř Jiří Heřman z Prahy.¹⁰⁵

Hlavní loď tvoří tři obdélníková klenbová pole, z prostřední části vystupují malé přístavby a vytváří tak zdání křížové lodi (viz obr. 24). Z přístaveb se dá vyjít na kůr, kde jsou uloženy varhany, které právě prochází rekonstrukcí. Hlavní oltář zdobí obraz sv. Mikuláše z první poloviny 18. století. Mikuláš je zde vyobrazen jako biskup klečící na mořských vlnách a vzhlížející k nebi na anděly, kdy jeden z nich drží v ruce tři jablka. V levém dolním rohu drží jeden andílek biskupskou berlu a druhý okovy. V dálce je znázorněna archa. Chrám má čtvercový presbytář s bezžebrou klenbou, v koutech pilastry s římsovými hlavicemi.¹⁰⁶

Do roku 1897 se v bezprostřední blízkosti u kostela pohřbívalo, v témže roce byl vybudován nový hřbitov a zahrada v okolí chrámu byla upravena zámeckým zahradníkem Ulrychem. Zůstal zde jen hrob rodičů Josefa Václava Sládka a několik pár hrobů vlivných zbirožských obyvatel. Peníze získané prodejem starého železa ze hřbitova byly použity na vymalování presbytáře.¹⁰⁷

V roce 1957 se začalo s další rozsáhlou rekonstrukcí, která byla ve velké míře realizována svépomocí v rámci akce „zvelebení města“, na niž byl státem poskytnut

¹⁰⁴ Sv. Mikuláš: Mikuláš byl biskup z Myry (město na území dnešního Turecka) žijící na přelomu 3 století. Mezi lidmi byl velmi oblíbený pro svou štedrost potřebným a taky se zastával nespravedlivě obviněným. Mimo jiné se zasazoval o spravedlivé jednání s cizinci. Ani Mikuláš se nevyhnul pronásledování křesťanů, a když se dostal do zajetí, vytrpěl si zde mnoho ukrutností. O jeho smrti se nedochovaly žádné informace. Jedná se o jednoho z nejuctívanějších svatých vůbec.

¹⁰⁵ Pamětní kniha města Zbiroh, 1. díl, 1842–1967, ISBN ani autor neuveden, s. 105

¹⁰⁶ PODLAHA, A. Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém od pravěku do počátku XIX. století. B. p. v. Praha: Archaeologická kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. ISBN neuvedeno, s. 109-110

¹⁰⁷ Pamětní kniha města Zbiroh, 1. díl, 1842–1967, ISBN ani autor neuveden, s. 367

příspěvek ve výši 10 000 Kč. Obnovena byla část při hlavním vstupu, brána i zeď, která kostel obíhá. Restaurován byl obraz Nejsvětější Trojice z roku 1841 od malíře Jana Kroupy, který byl v dezolátním stavu.¹⁰⁸

2.5 KAŘEZ

Kostel sv. Jana Nepomuckého

Kostel sv. Jana Nepomuckého¹⁰⁹ je nejmladším kostelem rokycanského okresu. Chrám stojí na oploceném pozemku, který církvi darovala místní věřící.

Za stavbou stojí věřící z Kařeza a okolních obcí. Výstavba kařezského kostela se pravděpodobně plánovala již po skončení I. světové války. Byl zřízen spolek pro projekt výstavby, jeho realizaci, vybavení kostele a následné údržby. Na financování celého projektu se podíleli především dobrodinci, místní obyvatelé, benefiční sbírky a částečná hypotéka. Finance se vybíraly i mezi krajany v USA. Dřevo na stavbu zdarma dodali Josef Colloredo–Mansfeld a arcibiskupské lesy v Rožmitále. Cement darovala Královodvorská cementárna a vagónem vápna přispěla firma Tomášek z Karlštejna. Královodvorská železárna věnovala ze zrušené nemocniční kaple oltář, zařízení do sakristie, lavice, klekátko a malovaná okna. Na červené plátno pro vnitřní výzdobu kostela poslala nejmenovaná paní z Brna obnos 3 000,- Kčs, zelené věnovala představená sester sv. Karla Boromejského z berounské nemocnice, fialové pak poskytla paní Hofftichová ze Smíchova, vdova po řediteli dolů. Umělecké kování na vstupních dveřích a tepaný kříž jsou dílem bratří Tausů, majitelů uměleckého zámečnictví v Horních Mokropsích, rodáků z Kařízka. Ministerský rada Razim věnoval kostelu obraz sv. Jana Křtitele. Paní Marková darovala harmonium.¹¹⁰

Hlavním architektem byl Josef Kunc z Berouna, který byl zároveň i jeho inženýrem. Stavbu ze začátku řídil, později gestapem zatčený, Josef Štochl. Stavbu dokončil místní stavitel Karel Hrabák. Základní kámen byl vysvěcen monsignorem

¹⁰⁸ Pamětní kniha města Zbiroh, 1. díl, 1842–1967, ISBN ani autor neuveden, s. 720-721

¹⁰⁹ Sv. Jan Nepomucký: žil v letech 1340/50-1393, Jan se narodil v Pomuku (dnes Nepomuku), ležícím v blízkosti Zelené Hory, kde dnes stojí barokní kostel sv. Jana Nepomuckého od Santiniho, který je zapsán na seznamu UNESCO. Jan byl generálním vikářem pražského arcibiskupa Jana z Jenštejna. Mezi kálem Václavem IV. a Janem z Jenštejna vzrůstalo napětí týkající se katolické moci v České zemi a spor vyvrcholil 20. března 1393, kdy nechal Václav IV. zatknout čtyři muže z arcibiskupova doprovodu, mezi nimiž byl i Jan Nepomucký. Byli vyslýcháni na Staroměstské radnici a posléze v nedaleké rychtě mučeni. Jan na následky mučení zemřel a jeho tělo bylo vhozeno z Karlova mostu do řeky Vltavy.

¹¹⁰ HRACHOVÁ, H. Stavba kostela sv. Jana Nepomuckého v Kařeze. In Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka Rokycany c. 14/2002. B. p. v. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2002. ISSN 0862-5387, s. 3-7

Matějkou 21. července 1940. Nicméně o dva roky později, kdy byl kostel skoro dokončen, musela být stavba přerušena z důvodu nařízení říšského protektora. Speciální povolení pro dokončení kostela bylo vydáno až na třetí žádost roku 1943. Dokončen byl ale až v roce 1945.

Jde o menší jednolodní stavbu (viz obr. 25). Chrám je osvětlován šesti vysokými obdélníkovými okny zakončenými polokruhy. Hlavní oltář přivezený z Plzně 14. 5. 1947, se skládá z pěti obrazů – sv. Anny, sv. Josefa, sv. Ludmily, sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého.

Za kněžištěm se nachází podsklepená sakristie osvětlená jen jedním oknem. Za dominantu kostela by se dalo považovat západní průčelí kostela, které plynule přechází ve věž. Z vnější strany věže v její dolní části nad korunní římsou je umístěna nika se sochou sv. Jana Nepomuckého. Nad sochou jsou tři okna kryté dřevěnými okenicemi. Věž je zakončena plechovou střechou ve tvaru vysokého jehlanu.¹¹¹

2.6 STRAŠICE

Kostel sv. Vavřince

První záznamy o chrámu sv. Vavřince¹¹² pochází z roku 1352, nicméně jeho stavba pravděpodobně proběhla již ve 40. letech 14. století, tedy v období gotiky. Tehdy Strašice patřily Petru z Rožmberka. Mělké zakončení kostela vypovídá o architektuře poklasické 14. století. O přejímání francouzské architektury svědčí konvexně vykroužená sedla.¹¹³

Stavba vypadá prostě a jedná se o jednolodní kostel se dvěma přístavky (viz obr. 27). V zadní části chrámu se vyčnívá dominantní hranolová dvoupatrová věž s cibulovitou bání. Ve věži jsou umístěny dva zvony. Na jednom ze zvonů jsou vyraženi svatí biskupové v kaplicích, na tom druhém jsou hlavy andělů. Do dnešní doby se z původní gotické stavby zachovaly pouze presbytář se sakristií. Zakončení goticky sklenutého presbytáře tvoří tři strany osmiúhelníku. Přední strana žeber je tupá, po stranách vyhloubená, sbíhají se ve svorníku, který je zdoben dvojnásobnou pětistou růží. Ve zdi je umístěn gotický kamenný eucharistický svatostánek. Gotická sakristie je tvořena pěti

¹¹¹ HRACHOVÁ, H. Stavba kostela sv. Jana Nepomuckého v Kařeze. In Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka Rokycany c. 14/2002. B. p. v. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2002. ISSN 0862-5387, s. 3-7

¹¹² sv. Vavřinec: 230-258, Vavřinec pocházel z Hispánie (dnešní Španělsko), stal se jáhnem a na starosti měl správu chrámové pokladny a péči o chudé. Za pronásledování křesťanů císařem Valeriánem byl Vavřinec zajat a umučen na železném roštu nad horkým uhlím.

¹¹³ FAJT, Jirí. Gotika v západních Čechách (1230-1530): [katalog výstavy]: k 700. výročí založení města Plzně. Praha: Národní galerie, 1995. ISBN 80-7035-088-1, s. 353

zdmi, v její druhé nejkratší zdi je umístěno okénko s vloženou trojlistou kružbou. Hlavní loď je obdélníková, její strop je plochý, v rozích jsou jednoduché pilastry.

V kostele se dochovaly nástěnné malby ze 14. století, které vyobrazují události umučení Páně.¹¹⁴

2.7 RADNICE

Synagoga

Synagoga (viz obr. 29) byla postavena v pozdně barokním slohu koncem 18. století. Bohoslužby se zde konaly až do počátku okupace. Poté sloužila k jiným účelům, např. jako autoopravna či garáž. V devadesátých letech byla provedena rekonstrukce, byla zachována její původní podoba. Z interiéru se ovšem nedochoval mobiliář, zachována část štukové výzdoby v ženské galerii a desatero u svatostánku. Nyní se synagoga využívá pro koncerty a výstavy a sídlí zde Ekocentrum.

Synagoga byla vystavena díky tolerančnímu patentu Josefa II., přičemž v 18. století zde žilo 6 židovských rodin, o století později byl počet věřících Židů nejvyšší. Tři židovské domy jsou dodnes zachovány.

Hřbitov leží u lesa 1,5 km od náměstí v Radnicích. Byl založen zřejmě už v 16. století. Ve století 19., díky vysoké mortalitě, byl hřbitov rozšířen. Zeď kolem hřbitova byla zvýšena o cihlovou nástavbu. Je dochováno sto náhrobků. Mezi nimi jsou i vzácné barokní a klasicistní náhrobky, nejstarší je z roku 1734.¹¹⁵

¹¹⁴ PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém od pravěku do počátku XIX. století. B. p. v. Praha: Archaeologická kommisse při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. ISBN neuvedeno, s. 138-139

¹¹⁵ ROZKOŠNÁ, Blanka a Pavel JAKUBEC. Židovské památky Čech: historie a památky židovského osídlení Čech = Jewish monuments in Bohemia: history and monuments of the Jewish settlement in Bohemia. Brno: ERA group, 2004, s. 480. ISBN 80-86517-64-0, s. 342–343

Chrám sv. Václava

První zmínka o kostele sv. Václava¹¹⁶ pochází z roku 1385. Začátkem 18. století byl kostel přestavěn v barokním stylu (viz obr. 31).

Věž je tvořena rozložitým vysokým štítem a její cibulovitá bání je pokryta šindel. Nad vnější části vchodu se ční socha sv. Václava ve výklenku (viz obr. 32). Presbytář je tvořen třemi stranami osmiúhelníku. Strop je tvořen nízkou klenbou. Interiér je zdoben mnoha pilastry, mezi okny v lodní části jsou vždy pilastry objemnější, po stranách štíhlejší s okřídlenými hlavinkami andělíčků. Z kůru vede dvoumetrový vchod na věž. Na strany presbytáře navazují dva přístavky.

Kostel je vybaven čtyřmi postranními oltáři, z období baroka, nevalné hodnoty. Avšak na dvou z nich jsou umístěny pěkné sochy Panny Marie. Na kůru jsou barokní sochy sv. Ludmily a sv. Víta v nadživotní velikosti. V lodní dlažbě je mramorový náhrobní kámen, v jejíž horní části je vyryta helma se sloními kly a v části dolní dva lvi. V podlaze presbytáře je druhý náhrobní kámen, v němž je bronzová deska se znakem hraběte z Bubna.¹¹⁷

Poutní kaple Navštívení Panny Marie na Kalvárii

Jedná se o nevšední barokní stavbu, která se tyčí nad městem (viz obr. 30). Pochází z roku 1735. Loď je čtvercového tvaru, na ni navazuje polokruhový presbytář, za nímž se nachází čtvercová sakristie. Na opačném konci kaple je obdélníková přístavba, nad ním je polokruhový kůr, na který se dá dostat dvěma schodišti. Nad vnějším vchodem je vytesán znak hrabat z Bubna. Všechny vnější rohy stavby jsou zdobené liseny.

¹¹⁶ Sv. Václav: 907-935, Václav byl českým knížetem a světcem, je hlavním patronem Čech a Moravy, také je symbolem české státnosti. Václav byl synem knížete Vratislava a Drahomíry, za bratra měl Boleslava. Byl vychováván svou babičkou Ludmilou, která ho vedla ke studiu latiny a slovanských knih. Po smrti svého otce se Václav ujal vlády Přemyslovského knížectví, které se snažil upevnit jeho postavení vůči okolním mocnostem. Václav lpěl na křesťanských hodnotách, kácel modly, vlastnoručně pěstoval obilí a révu na výrobu hostií a vína sloužících při bohoslužbách. Na pražském hradě nechal postavit rotundu sv. Víta. Václav byl zabit svým bratrem Boleslavem ve Staré Boleslavi, kam ho jel navštívit. Na Václava čekal Boleslav se svou družinou u kostela sv. Kosmy a Damiána, a před jeho branou Václava zabili.

¹¹⁷ PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Rokycanském. V Praze: nákladem Archaeologické komise při České Akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. Soupis památek historických a uměleckých v Království českém, 1900. ISBN neuvedeno, s. 71–75

Na hlavním oltáři je zobrazen výjev ukřižování ve formě dřevěného sousoší, které bylo vyřezáno na počátku 18. století neznámým autorem.¹¹⁸

¹¹⁸ PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Rokycanském. V Praze: nákladem Archaeologické komise při České Akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. Soupis památek historických a uměleckých v Království českém, 1900. ISBN neuvedeno, s. 75–77

3 TECHNICKÉ STAVBY

3.1 DOBŘÍV

Vodní hamr

Kovohutě a hamry se od raného novověku stavěly v oblastech s dostatkem železné rudy, dřeva a vodních toků. Součástí těchto kovohutí byly pece, dmýchací zařízení, slévárny a kovářny. Hamr býval kruhoběžným bucharem poháněn hřídelí od vodního kola. Název hamr se používal pro celý komplex kovohutního areálu. První hamry se vyskytovaly od třináctého století ve Francii. U nás je jako první průkopník vodních hamrů označován německý Georg Bauer¹¹⁹, který působil v Jáchymově. Kovář musel dávat dobrý pozor na samotné kování, jelikož síla kladiva nešla ovládat a bušila do kovaného předmětu silou své váhy poháněna hřídelí z vodního kola. Celá konstrukce vodních hamrů byla ze dřeva, proto musela být dobře udržována a často spravována. Z tohoto důvodu se jich do dnešní doby dochovalo velmi málo. Na přelomu 19. století bylo na našem území okolo tři sta hamrů. Hamry se dělily na dva typy podle způsobu pohonu – nadhazovací a stlačovací. Postupem techniky a díky zavedení páry, kdy James Nasmyth¹²⁰ roku 1839 vynalezl parní buchar, hamrům odzvonilo. Tyto buchary založeny na principu parního stroje měly daleko lepší výkonnost, kterou ocenil hlavně lodní a zbrojní průmysl. Od té doby se vodní hamry používaly už jen výhradně k vytváření nástrojů do zemědělství, jako jsou lopaty, rýče, kosy, motyky, krumpáče apod. Výrobní norma pro hamerníky byla padesát kusů pluhového ostří za osmihodinovou směnu. V České Republice byl zachován jediný vodní hamr s dobovým zařízením.¹²¹

O obci Dobřív se dozvídáme v listině Jana Lucemburského roku 1325, který Dobřív daroval Petru Vokovi z Rožmberka. Ves se dělí na dvě hutě – Hořejší, která je pro nás zajímavá svou jedinečnou technickou památkou hamrem, který je stále částečně

¹¹⁹ Georg Bauer (1494-1555) byl německý mineralog a vědec zabývající se o hutnictví. Své jméno Bauer, které znamená v němčině rolník si polatinštil na Agricola. Jeho nejvýznamnější dílo a odkaz je pojednání o kovech, kde shrnul všechny tehdejší znalosti o metalurgii. Tato série dvanácti knih byla dvě století nejlepší literaturou o metalurgii.

¹²⁰ James Hall Nasmyth (1808-1890) byl skotský inženýr a vynálezce. Narodil se v Edinburhu malíři Alexandru Nasmythovi a Barboře Foulisové, byl desátým a předposledním dítětem. Už od útlého mládí pracoval s otcem v dílně a věnoval se mechanice a různým materiálům. Opustil střední školu a ve svých sedmnácti letech vyrobil svůj první parní stroj. Ke konci svého života se věnoval malířství, astronomii a napsal knihu Měsíc.

¹²¹ KOUBLE, Karel. Vodní hamr a výroba železa. Vydání první. Rokycany: Agentura AM Art Rokycany, 2005. ISBN neuváděno, s. 13-23

provozoschopný, a Dolejší, která je mladší o dvě stě let a prvními majiteli byli Lobkovicové.¹²²

K dobřívskému hamru dnes vede třisetletá památkově chráněná lipová alej – Alej u náhonu, která rozděluje Padrt'ský potok a lemuje náhon.¹²³ Hamr v Dobřívě je největším a nejvýznamnějším dochovaným hamrem u nás, a proto byl prohlášen národní kulturní památkou.¹²⁴

První hamr v Dobřívě zahájil svou činnost podle Rožmberků již v roce 1379, kdy vznikla ve Strašicích první železná huť. Už v 15. století se Zbirožska zmocnili Hanušové z Kolovrat, poté Šternberkové a mezi posledními byli Lobkovicové, kterým pro údajnou zradu majetek zabavil Rudolf II. a připojil panství i s Dobřívem ke království.¹²⁵

Dochovaný hamr (viz obr. 33) dnes zapadl do úzké kotliny, to, co způsobilo zapadnutí hamru do okolního terénu je halda. Nynější louka u hamru je využívána k posezení a poležení pro koupání chtivé návštěvníky. Hamr byl postaven už v 16. století, ale aktivně používat se začal až roku 1656, kdy se stal jeho majitelem Vilím Šírer z Waldheimu. Tento Šírer rozebral a převezl hamr z Dolejší huti na Hořejší a aplikoval ho na pustý hamr, který tam kdysi stával. Kolem hamru vznikali další hutní provozy a domy pro zaměstnance.

K velké přestavbě roubeného hamru došlo v roce 1701, mimo oprav zde byla postavena i nová pec. Hamr byl postaven jako trojlodní budova o šestnácti sloupech s rozměry 19,8 x 9,6 metrů. Přestavba stála celých 105 zlatých a 100 robotních potahů. V roce 1835 byl hamr přestavěn do finální podoby o délce 26 metrů. Roku 1837 bylo rozhodnuto Vrchním úřadem a sjednocení hamru s vedlejšími přístavky a hamr se prodloužil o dalších šest metrů, na šířku měřil 12 metrů. V oné době měl hamr pět kol na svrchní vodu. A svou činnost ukončil roku 1955.¹²⁶

Francouzský vynálezce šlechtic Kašpar de Sart kolem roku 1600 postavil první vysokou pec ve Strašicích, se kterou se začal postupně vylepšovat rozvoj železářství. Během třicetileté války hamr vyráběl nejen železné pruty a tyče, ale i dělové koule a kanóny, které se dopravovaly přes švédský most. Roku 1868 koupil hamr společně

¹²² KOUBLE, Karel. Vodní hamr a výroba železa. Vydání první. Rokycany: Agentura AM Art Rokycany, 2005. ISBN neuvedeno, s. 3-4

¹²³ HAJŠMAN, Jan. Brdy opět otevřené. Plzeň: Starý most, 2015. ISBN 978-80-87338-51-3, s. 48-49

¹²⁴ Národní památkový ústav [online]. 2015 [citováno 12.6.2018]. Dostupné z: <http://www.pamatkovykatalog.cz/?element=14558760&sequence=5&mode=fulltext&keywords=dob%C5%99%C3%ADv&order=relevance%3Adesc&action=element&presenter=ElementsResults>

¹²⁵ FIGURA, Juraj Julius. Dobřív: Rokycansko. Brdské lesy. Plzeň: Stráž, 1968. ISBN neuvedeno, s. 5

¹²⁶ SVĚTLÍK, Jiří. Dobřív 675 let: historický místopis. Plzeň: Petr Mikota, 2000. ISBN 8090269230, s. 39-40

se Zbirožskými železárny král železnic – Stroussberg. Po jeho krachu se držení majetku dostalo do rukou CM a roku 1945 znárodněno.¹²⁷

Švédský most

K překlenutí Padrt'ského potoka mezi vsí a Dolejší hutí slouží tzv. Švédský most (viz obr. 34), kterému se dostává velké pozornosti jak z obce Dobřív, tak i ze strany státu. Mylně se traduje, že jeho název je odvozen od švédské okupace během třicetileté války, avšak přívlastek „švédský“ se užívalo pro označení podobně vysoko klenutým mostům po celé Evropě.¹²⁸ Jeho pojmenování patrně vychází z toho, že se ve zdejší hamru během třicetileté války vyráběla především těžká děla, sloužící císařské armádě v bojích proti Švédům, a ta se měla přepravovat právě po tomto mostě.¹²⁹

Zděný most z lomového kamene měří na délku 20 m a je široký 4 m, k vrcholu klenby dosahuje od hladiny řečiště asi 5 m. Je do něj zasazeno 6 patníků, které jsou rozmístěny pravidelně podél vnitřní strany parapetu, čímž dochází ke zúžení vozovky, ale zároveň je tím parapet chráněn před poškozením projíždějícími vozy. Most má jeden oblouk, jehož rozpětí mezi patkami je 7 m, vozovka je vydlážděna valouny z potoka. V současnosti je doprava po mostě vyloučena.¹³⁰

Most byl postaven nejdříve koncem 17. století a až o století později byl vyzdoben sochami. Nikde se však nedochovala žádná písemná zmínka o povolení ke stavbě mostu. V nejvyšším bodě mostu, na jeho západní straně, je umístěna socha sv. Barbory, která je patronkou horníků a najdeme zde vytesán letopočet 1791 a písmena „A H“. Po pádu monarchie, v listopadu roku 1918 byla soše uražena ruka s kalichem, snad kvůli silně vypjaté protikatolické atmosféře. Druhá socha, která most zdobí, je socha sv. Jana Nepomuckého, ta se nachází na levém konci a nese letopočet 1762. Jejím objednavatelem byl šichtmistr Matouš Čapek a na podstavci pod sochou jsou umístěny sluneční hodiny. Obě sochy byly na podzim 1994 opraveny na náklady Okresního úřadu v Rokycanech.¹³¹

¹²⁷ FIGURA, Juraj Julius. Dobřív: Rokycansko. Brdské lesy. Plzeň: Stráž, 1968. ISBN nevedeno, s. 5

¹²⁸ SVĚTLÍK, Jiří. Dobřív 675 let: historický místopis. Plzeň: Petr Míkota, 2000. ISBN 8090269230, s. 36

¹²⁹ HAJŠMAN, Jan. Brdy opět otevřené. Plzeň: Starý most, 2015. ISBN 978-80-87338-51-3, s. 251

¹³⁰ SVĚTLÍK, Jiří. Dobřív 675 let: historický místopis. Plzeň: Petr Míkota, 2000. ISBN 8090269230, s. 38

¹³¹ SVĚTLÍK, Jiří. Dobřív 675 let: historický místopis. Plzeň: Petr Míkota, 2000. ISBN 8090269230, s. 38

3.2 RYBNÍKY V POVODÍ KLABAVY, HOLOUBKOVSKÉHO A ZBIROŽSKÉHO POTOKA

Padrt'ské rybníky

Padrt'ské rybníky byly založeny na hranicích mirošovského a rožmitálského panství. Od poloviny 16. století spravoval tamní rybníky už jen jediný majitel – Florian Gryspek z Grysparu. V té době se mluví o Horním a Dolním padrt'ském rybníku a ve druhé polovině 16. století vznikla u Dolejšího rybníka vesnička Padrt'. V 17. století se Padrt' stala železářským střediskem. Uvádí se, že v 18. století bylo na Padrt'ském potoce pět hamrů, z nichž byly čtyři zkujňovací a jeden cánový, v němž se vyráběly železné pruty. V období První republiky sloužil Dolejší rybník pro rekreační účely a získal si značnou oblibu, Hořejší byl obklopen lesy a bažinným terénem, a když zde v roce 1922 tábořil skautský oddíl, tak při deštích Hořejší rybník „objevili“. V roce 1952 byla Padrt' vymazána z map.¹³²

Kařezské rybníky

Dominantní postavení v oblasti rybníkářské tvoří bezpochyby komplex kařezských rybníků, které jsou rozloženy jižně a západně od malé vesnice Kařez v pramenném teritoriu Zbirožského potoka. Celková rozloha všech pěti rybníků čítá přes osmdesát hektarů a byly vytvořeny v nadmořské výšce asi 450 m. n. m. Tato pětice průtočných rybníků – jmenovitě tedy Cekovský, Hořejší a Dolejší Kařezský, Bechyňský a Němec, slouží převážně k chovu ryb a k zavlažování okolní krajiny. Za zmínku stojí určitě fakt, že Dolejší Kařezský a Cekovský rybník odděluje dálnice D5, a navíc Dolejším Kařezským rybníkem probíhá železniční trať. Nutno podotknout že navzdory vytíženosti železnice, není příroda v oblasti rybníku příliš narušena. K tomu pomáhá i ochrana přírody ze strany státu, který vyhlásil Kařezské rybníky jako přírodní památku, aby napomohl k ochraně pobřežních porostů, vodnímu ptactvu a neméně taky vzácným druhům obojživelníků.¹³³

¹³² ČÁKA, Jan. Střední Brdy - krajina neznámá. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0752-9, s. 72-76

¹³³ KUMPERA, Jan. Rybníky Plzeňského kraje, aneb, Putování za rybníční vůni. Plzeň: Ševčík, 2008. ISBN 978-80-7291-192-9, s. 40

3.3 ROKYCANY

Muzeum na demarkační linii v Rokycanech

Území českého státu bylo v závěru II. světové války rozděleno demarkační linií stanovenou Franklinem Delano Rooseveltem, Winstonem Churchillem a Josifem Vissarionovičem Stalinem, kteří podepsali na konferenci v Jaltě dohodu o sférách vlivu při osvobození. Americká armáda postupovala od jihozápadu a sovětská ze směru východního a severovýchodního. V důsledku válečného vývoje si nakonec Američané v čele s Dwightem D. Eisenhowerem vytvořili několikanásobný náskok a demarkační linie se tak lehce posunula na pomyslnou hranici Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice.¹³⁴

Do Rokycan vjížděli vojáci 9. pluku 2 pěší divizi generála Waltera M. Robertsona 7. května v brzkých ranních hodinách. Obyvatelé byli nadšení. Dva dny na to se roznesla zpráva, že nenáviděný SS-Obergruppenführer

Karl Hermann Frank chce prchnout přes Rokycany. Všechny hlídky byly zmobilizovány, ale Franka si všiml místní policista Karel Štefl, když mezi německými uprchlíky spatřil vyzáblý obličej s havraním nosem. Zakřičel: „*Frank! To byl Frank, zadržte ho!*“¹³⁵ Na to neuvěřitelnou rychlostí zareagoval americký důstojník, který naskočil do džípu a po uslyšení jména Frank za ním vyrazil jako střela. Frank dojel až k místním jatčím, kde ho poznal strážmistr Ranc, který i když měl doma ženu a 3 děti, vyskočil na vozovku a namířil proti němu pušku, dokud nepřijel na pomoc Američan. Během toho přispěchal z jatek na pomoc veterinář Vorlíček se sekáčkem v ruce. Frank zesinal, svému podřízenému nařídil, ať nestřílí a byl společně s manželkou a dětmi zatčen a převezen před plzeňský soud. V plzeňském listu Nový den se psalo, že jeho manželka Karola uprchla do stodského chorobince a tam se schovala, tam však byla opět dopadena. Po krátké ceremonii v Plzni byl Karl převezen do Německa, kde se zjistilo, že ho při Norimberském procesu nepotřebují, a tak byl převezen zpět do Prahy, kde byl 22. května 1946 odsouzen k trestu smrti a po třech hodinách popraven.¹³⁶

¹³⁴ DVOŘÁK, Otomar. Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. ISBN 978-80-87866-08-5, s. 38

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ DVOŘÁK, Otomar. Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbizožska. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. ISBN 978-80-87866-08-5, s. 38-41

Železárny, hutě a doly

Roku 1534 se zřídila první huť u městských hradeb a říčky Klabavky. Zdejší hamrník mistr Jiřík nabídl postavení vodního hamru, dokonce i sepsala prozatímní smlouva, ale k samotné stavbě nedošlo. Mezi léty 1577 až 1610 se v držení rokycanské huti vystřídal mnoho majitelů, tato huť byla spíše hamrem, protože byla podporována vodní silou. Bohužel se o hamr velmi málo pečovalo a neudržoval se, jak měl, a proto zchátral.

Před třicetiletou válkou na Rokycansku byla nejvýhodnější doba k těžbě surového železa, neboť se našla nová místa s výskytem železa, byla hojnost lesů a tekoucích vod. Město se během války velmi zadlužilo, a proto veškerou svou sílu vrhla do výstavby nové hutě u Klabavy, které byla Švédy během války roku 1639 zničena. Výroba se během tří let zvýšila z 393 centnýřů (1 centýř = 56 kg) na 1413 centnýřů surové litiny. Železo se tavilo dvakrát do roku a tavení trvalo celých čtrnáct dní. Díky Janu Letnianskému z Wišerovic, který se stal později starostou Rokycan, se postavila první sedm metrů vysoká pec. Roku 1690 objevil bohatá ložiska železné rudy u Klabavy Jan Hájek, a proto se postavila nová vysoká pec ze které byla strusková halda vidět ještě před padesáti lety. Klabavě se tak dařilo, že zde probíhala vysoká urbanizace a v roce 1874 zřídili strojírenskou dílnu, ovšem objednávky se jen hrnuly a klabavští dělníci nestíhali plnit požadavky, a tak se z dílny staly závody. V těchto závodech pracovalo na 350 dělníků a každý týden se vyprodukovalo 60 000 kg železných výrobků.

V rokycanských kasárnách byla zřízena v roce 1897 slévárna ve které se formovaly lité roury. Starosta Anichobr společně s ředitelem železáren Salzmannem nechali postavit válcovnu, která svou výrobu započala rokem 1910. Rok 1925 přinesl velké opravy a centralizaci železáren, aby byly schopné konkurence. Proběhla i celková elektrizace s přidáním elektrických jeřábů, elektrickou visutou drahou a kuplovnami s vlečkou. Podle předpokladů se v první polovině 20. století mohlo v Rokycanech odlít až 700 vagonů ročně.¹³⁷

Tripol a Favorit

V roce 1923 začala s výrobou malá továrna jízdnicích kol Tripol. Tripolka si na Rokycansku vybudovala za krátkou dobu dobrou pověst, dostávala mnoho zakázek, protože na výrobu velocipedů byla používána nejmodernější technika tehdejší doby,

¹³⁷ ŠÁRA, Jan a kol. Město Rokycany a okres. Praha, 1938. ISBN neuvedeno, s. 26-30

a proto tzv. Tripolka v roce 1934 zřídila novou tovární budovu.¹³⁸ Sestrojovala se zde kola všech velikostí od dětských přes dospělé až po závodní či kola s přívěsným vozíkem. Značka Tripol označovala kolo na mnoha místech. Před zřízením nové tovární budovy pracovalo ve firmě 35 zaměstnanců a ročně produkovali kolem 8000 kusů. Ve vedení závodu nastaly kolem roku 1934 neshody a následně se závod rozdělil mezi dvě firmy Tripol a Velo-Tudor. Firmy Tripol a Tudor patřily k předním výrobcům jízdních kol v období první republiky. Během války se musela výroba podříditi válečnému režimu. V poválečné době a provedeném znárodnění byl získaný um využitý při výrobě kol Favorit, kde našlo uplatnění hodně zaměstnanců bývalých firem Tripol a Tudor.¹³⁹

Po roce 1945 byly obě firmy znárodněny a nadále fungovala jako jedna firma, v roce 1948 závod vyrobil 18 000 kol a zorganizoval první ročník Závodu míru. Od roku 1951 nese závod jméno Favorit a spadá pod národní podnik Eska – Cheb, který začal vyrábět závodní kola. V roce 1948 začala mít dosavadní továrna problémy s výrobou kol v takové míře, jaká byla poptávka, stroje byly zastaralé, budovy nedostačující, proto se v roce 1958 rozhodlo vedení závodu k rozsáhlé rekonstrukci. Závod se tak rozrostl o nové výrobní budovy a také o sklad na hotové výrobky. V roce 1978 bylo vyrobeno miliontů jízdní kolo, a bylo zjevné, že kvalita kol stále stoupá, příkladem může být fakt, že jsou vyvážena do 38 zemí světa. Na letních olympijských hrách v Moskvě 1980 byli všichni reprezentanti ČSSR vybaveni koly značky Favorit.¹⁴⁰

3.4 ROUBENKY NA ROKYCANSKU

Na západě až jihozápadě je pro počátek 19. století na Rokycansku typický zděný dům, tak se naopak sever a východ vyznačuje domy roubenými. V této části Rokycanska bylo dřevo levným a lépe sehnatelným materiálem a ústup roubenek ke kamenným a cihlovým stavbám začal až o padesát let později. Avšak už za vlády Marie Terezie byla snaha o co nejmenší počet dřevěných domů z důvodů častých požárů. Během 19. století se se stavbou dřevěných domů přestalo a začaly se přestavovat. Ničily se až do 50. let minulého století, kdy stoupla oblíbenost chalupářství a od té doby se poslední roubenky

¹³⁸ ŠÁRA, Jan a kol. Město Rokycany a okres. Praha, 1938. ISBN neuvedeno, s. 30

¹³⁹ Tripol a Tudor Rokycany. Dostupné z URL:

http://historickakolapisek.cz/index.php?page=vyrobci_tripol[citováno 14.5.2018]

¹⁴⁰ CIRONIS, Petros. Proměny Rokycanska. Praha: Práce, 1981. ISBN neuvedeno, s. 18-20

začaly chránit a využívat, protože jejich cena značně stoupla. Na Rokycansku lze najít roubené stavby v mnoha vesnicích např. V Dobřívu, Strašicích, Ostrovci atd.¹⁴¹

*"Mnohé stavby by už dávno neexistovaly. Chalupáři byli a jsou také často ochotni slevit z pohodlí. I díky tomu se zachovává archaický ráz některých vzácných staveb,"*¹⁴² uvedl. Příkladem vzácné památky vlastněné soukromníkem je takzvaný Zimův mlýn v Ostrovci, který se nachází v údolí pod vsí u potoka. Unikátní je právě proto, že se dochoval v podobě, v níž tam stál po celé 19. století. *"Je jedním z mála mlýnů na Plzeňsku stojícím v srubových konstrukcích. Je celodřevěný, ještě v 60. letech 20. století měl slaměné došky, nyní je na střeše dřevěný šindel,"*¹⁴³ uvedl památkář Karel Foud z plzeňského národního památkového ústavu.¹⁴⁴

¹⁴¹ FOUĐ, Karel. Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. ISBN 978-80-260-2146-9, s. 14-15.

¹⁴² ČTK. Rokycansko zdobí vzácné stavby lidové architektury. Dostupné z URL: https://www.tyden.cz/rubriky/relax/bydleni/rokycansko-zdobi-vzacne-stavby-lidove-architektury_126313.html?showTab=nejctenejsi-3 [16.5.2018]

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ Tamtéž.

4. DIDAKTICKÉ APLIKACE

4.1. Didaktická aplikace č. 1

Téma: **Život u vody**

Ročník: 4. třída

Termín: duben-květen

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Cíle aktivity: Žák rozpozná základní druhy ryb. Žák zařadí jednotlivé živočichy/rostliny do tříd a vymyslí dalšího zástupce.

Motivace: Ve škole učitel s žáky vytvoří na tabuli myšlenkovou mapu. Následně učitel vezme žáky na vycházku k rybníku. Po této vycházce učitel s třídou navštíví sádky nebo na podzim v páté třídě výlov.

Popis aktivity: Učitel vezme žáky na motivační vycházku k rybníku, kde si zahrají míčové hry a „rybičky, rybáři jedou“. Poté žáci dostanou pracovní listy, vyberou si pěkné místo na sezení a vyplní úkoly. Kontrolu a zpětnou vazbu provedeme na místě nebo po přesunu ve škole.

Žáci pracují samostatně. Čtou zadání v pracovních listech a bez možnosti dalších pomůcek řeší úkoly – výběr, řazení, sestavování do systému, poučený odhad atd.

Mezipředmětové vztahy: přírodověda – žák poznává živočichy žijící u vody a dokáže o nich říct několik informací

Matematika – žák seřadí živočichy podle délky věku

Vlastivěda – žák popíše známou lidovou tradici a řekne, proč se slaví

Informatika – žák dokáže vyhledávat informace na internetu

Literatura – žák se seznámí s pohádkou Bubáci a hastrmani a jejím autorem

Naplňované klíčové kompetence:

Kompetence k učení – žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly; žák si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy

Kompetence k řešení problému – žák vyhledá informace vhodné k řešení problému; žák samostatně řeší problémy; žák volí vhodné způsoby řešení; žák užívá při řešení problémů logické postupy

Kompetence komunikativní – žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně; žák využívá informační a komunikační prostředky a technologie

Pracovní list - Život u vody

Víš, kde vznikaly první rybníky, který z nich je dnes ten největší a jací jsou naši nejvýznamnější rybníkáři?

Úplně první doklady o rybnících jsou ze starého Sumeru. Se šířením zemědělství se rozšířily rybníky do Číny, Japonska, Egypta a nakonec i do Evropy. Nejslavnější muži, kteří v Čechách před mnoha staletími stavěli rybníky, se jmenovali Štěpánek Netolický a Jakub Krčín.

Největší rozlohu v České republice má rybník Rožmberk u Třeboně v jižních Čechách (téměř 5 km², dokážeš si představit takovou plochu? Je to přibližně 750 fotbalových hřišť). Víš, co znamená, když se rybník strojí, táhne nebo courá?

VYHLEDEJ NA INTERNETU:

1. Jaký panovník u nás začal zakládat rybníky? V jakém žil století?

.....

2. Jaká ryba se nejčastěji chovala ve středověku?

.....

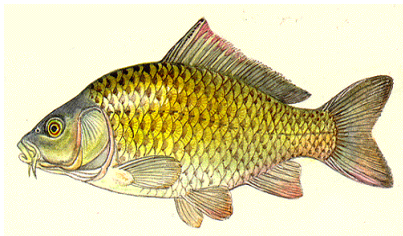
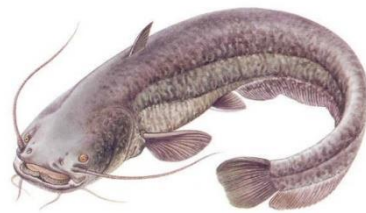
3. Vzpomeneš si, kdy tuto rybu tradičně jíme?

.....

4. Proč tento svátek vlastně slavíme?

.....

.....

5. Který vodní živočich na obrázku nepatří mezi ryby? Odhadni, jakou jinou živočišnou třídu tedy představuje.

Napovím Ti, že bys měl najít 3 obrázky!

.....

.....

.....

6. Dokážeš živočichy na obrázcích pojmenovat a přiřadit k vodnímu prostředí, ve kterém žijí - slaná nebo sladká voda?

moře..... rybník.....

.....
.....
.....
.....

7. Jaké mořské a sladkovodní ryby ještě znáš?

Mořské:

Sladkovodní:

VYHLEDEJ NA INTERNETU A ZAPIŠ DO TABULKY

1. Pojmenuj živočichy na obrázcích.
2. Přiřaď je k jejich živočišné třídě a ke každé z nich vymysli ještě jednoho zástupce žijícího u vody.
3. Kolika let se každý živočich dožívá? Seřaď je podle dlouhověkosti.
4. Co na obrázcích nepatří mezi živočichy?

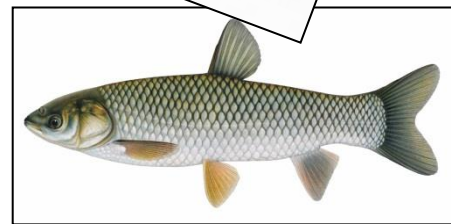
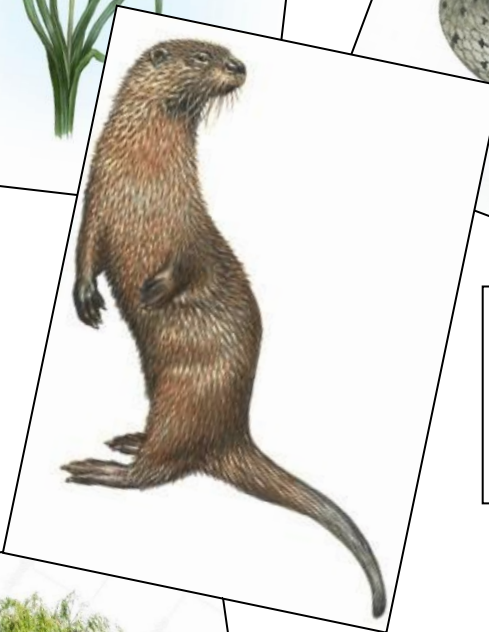
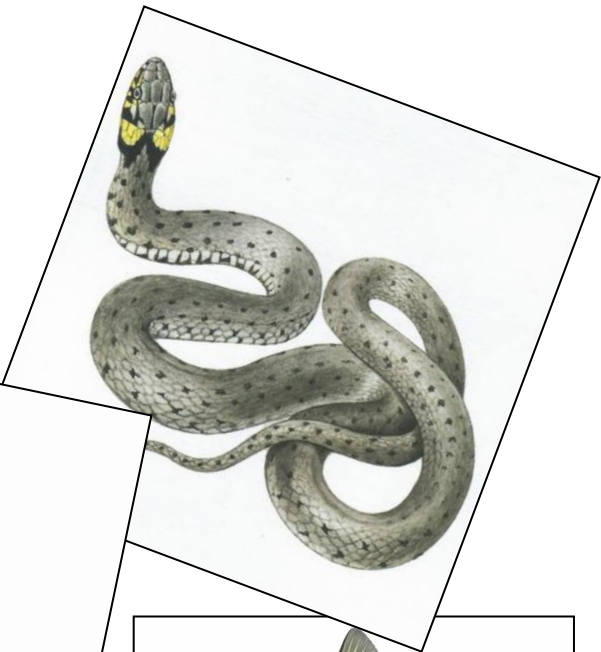
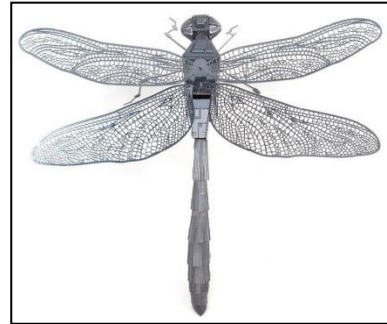
.....

TŘÍDA	ŽIVOČICH 1	ŽIVOČICH 2	VĚK	POŘADÍ
savci				
ptáci				
hmyz				
plazi	/			
ryby				

BONUS! Co myslíš? Z jaké pohádky je hastrman na obrázku a kdo ho ilustroval?

.....

4.2 Didaktická aplikace č. 2

Téma: **Co se vypráví...**

Ročník: 4. třída

Termín: prosinec

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Cíle aktivity: Žák pozná slovní druhy (přídavné, podstatné jméno a sloveso). Žák pracuje s IT (vyhledá s pomocí internetu zadaná hesla). Žák projeví svou kreativitu nad vytvářením pověsti a jejího uměleckého zpracování.

Motivace: Učitel žákům promítne (vyslechne) nějakou krátkou pověst jako upoutávku, vysvětlí si společně s žáky, jak se pověst koncipuje.¹⁴⁵

Popis aktivity: Po zhlédnutí motivačního videa učitel s žáky na tabuli vytvoří osnovu pro psaní pověsti, kterou buď sami vymyslí, nebo dramaticky ztvární pověst z pracovního listu.

Žáci pracují samostatně, ve dvojicích si mohou akorát opravit podtrhané slovní druhy a načerpat inspiraci z pětilístku pro další hodiny. Výjimkou je dramatická část, kdy spolu žáci nacvičují pověst. Všichni žáci se nemusí podílet na této činnosti, pro skupinu, která se nerada „předvádí“ je k dispozici druhá varianta, která je blíže popsána v pracovním listě.

Mezipředmětové vztahy: vlastivěda – žák se orientuje v mapě, dokáže zanést polohu na slepou mapu

Český jazyk – žák vyhledává přídavná, podstatná jména a slovesa

Informatika – žák dokáže vyhledávat informace na internetu

Matematika – žák samostatně přemýšlí nad slovní úlohou, pokouší se vymyslet řešení a vysvětlí ho třídě

Literatura – žák vymyslí pověst a dělá divadelní představení

Výtvarná výchova – žák maluje obraz k své pověsti

Naplňované klíčové kompetence:

¹⁴⁵ MRÁZ, Vladimír. Staré pověsti české – O Čechovi. Poslední revize 2012. Dostupné z URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=hsgIEnEmz7A>> [cit. 9.6.2018]

Kompetence k řešení problémů – žák vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti

Kompetence komunikativní – žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu

Kompetence sociální a personální – žák účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce; žák se podílí na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů

Pracovní list – Co se vypráví...

Co je to vlastně pověst? Pověst je především zajímavý příběh o minulosti. Může vyprávět o lidech, o zvířatech, o hradech a zámcích, ale třeba i o stromech.

Dříve lidé pracovali v průběhu roku hodně venku. Když tato těžká práce ustala a přišlo období dlouhých zimních večerů, lidé se sešli v nějaké chaloupce, kde si mohli vyprávět nejrůznější příběhy, které slyšeli od svých předků. Jádro těchto příběhů bylo sice pravdivé, ale lidé, kteří ho často vyprávěli, ho pokaždé trochu pozměnili, a tak časem ztratil na věrohodnosti.

Nejrůznější historka je o strašlivě kruté Kateřině Bechyňové, která v 16. století sídlila na hradě Karlštejně, sic to byla pouhá manželka purkrabího, tak měla postavení a moc k tomu, aby si nechala sloužit. Sadistická Kateřina zamordovala údajně na čtrnáct osob. Nejvíce si vychutnávala týrání mladých služebných a bezbranných zvířat. Sluhu, který neposlouchal, nechala spoutat a nahého a bez lana ho vhodila do studny. Kočka, která roztrhala její hedvábný polštář, polila smůlou a zapálila. Na její ohavnou činnost reagoval až Václav Hájek z Libočan, který žaloval u nejvyššího soudu a následně je Kateřina odsouzena k vyhladovění. Po odsouzení této čachtické paní její manžel nechal Hájka přivázat za koně, a tak byl vláčen po zemi a kočičích hlavách až do Prahy. Dva dny po její smrti záhadným způsobem zemřel soudce, který Kateřinu odsoudil. Jeho hlava se našla napíchnutá na meči sv. Václava, že by poslední oběť zlotřilé purkraběnky?

1. Vypiš z pověsti názvy postav a míst, které skutečně existují a zkus je vyhledat na internetu.

.....
.....

2. Vymysli název pověsti formou pětilístku.

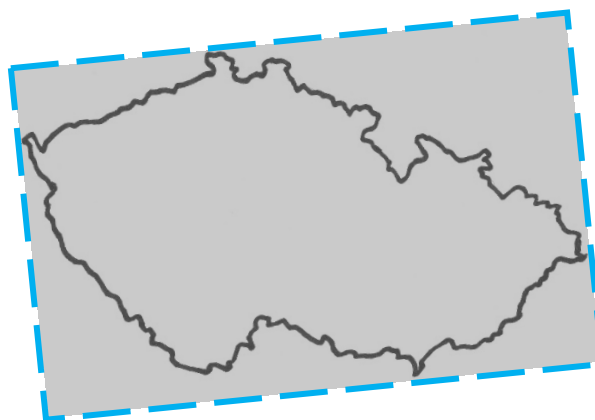
.....
.....
.....
.....
.....

3. Podtrhni v textu podstatná jména modře, přídavná jména zeleně a slovesa červeně.

BONUS! Znázorni na mapě, kde leží Karlštejn.

Do jakého kraje patří?

Kraj:.....

4. Kolik kilometrů měří cesta z Karlštejna do Prahy?

Za jak dlouho byste tuto vzdálenost ujeli na koni?

.....
.....

6. Nacvičte si krátké divadelní vystoupení na téma pověsti.

Pracovní list – Co se vypráví...

Co je to vlastně pověst? Pověst je především zajímavý příběh o minulosti. Může vyprávět o lidech, o zvířatech, o hradech a zámcích, ale třeba i o stromech.

Dříve lidé pracovali v průběhu roku hodně venku. Když tato těžká práce ustala a přišlo období dlouhých zimních večerů, lidé se sešli v nějaké chaloupce, kde si mohli vyprávět nejrůznější příběhy, které slyšeli od svých předků. Jádro těchto příběhů bylo sice pravdivé, ale lidé, kteří ho často vyprávěli, ho pokaždé trochu pozměnili, a tak časem ztratil na věrohodnosti.

Dávno tomu je, co lidé pracovali na polích od slunka do slunka. Práce byla velmi náročná, a proto musely pracovat i ženy, které s sebou braly malé děti a nechávaly je ležet na mezích. Jednoho léta bylo takové horko, že děti už od časného rána řvaly. Proto se jedna žena rozhodla vyprosit vodu u hodné víly, která se občas po nocích zjevovala v lese. Klekla si k malinké jamce v zemi a začala prosit, když tu se najednou jamka začala plnit čistou vodou a na její hladině se objevil obraz sv. Anežky, která tichým hlasem ženě poradila, aby jamku vyhloubila, ať mají dostatek vody pro všechny. Dodnes je u Cerhovic místo, které se nazývá U studánky.

1. Vypiš z pověsti názvy postav a míst, která skutečně existují a zkus je vyhledat na internetu.

.....

.....

2. Podtrhni podstatná jména modře, přídavná jména zeleně a slovesa červeně.

3. Vymysli název pověsti formou pětílístku.

.....

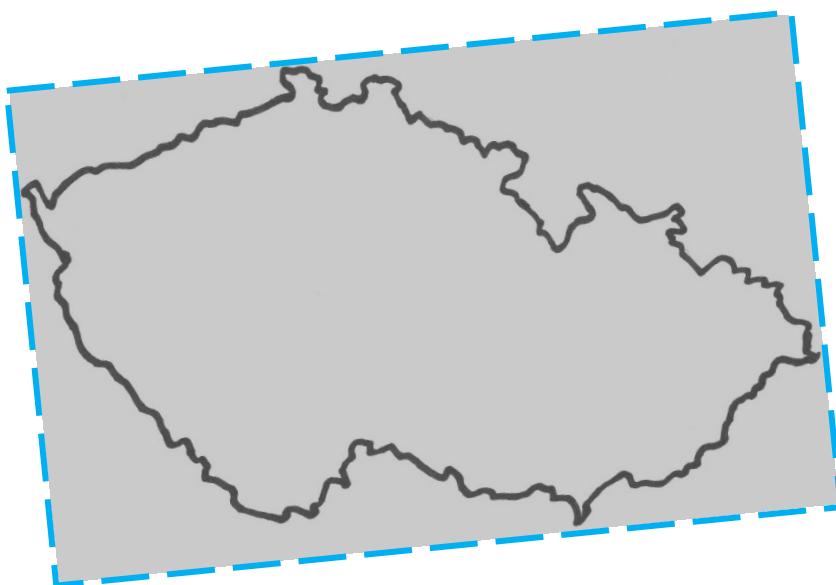
.....

.....

.....

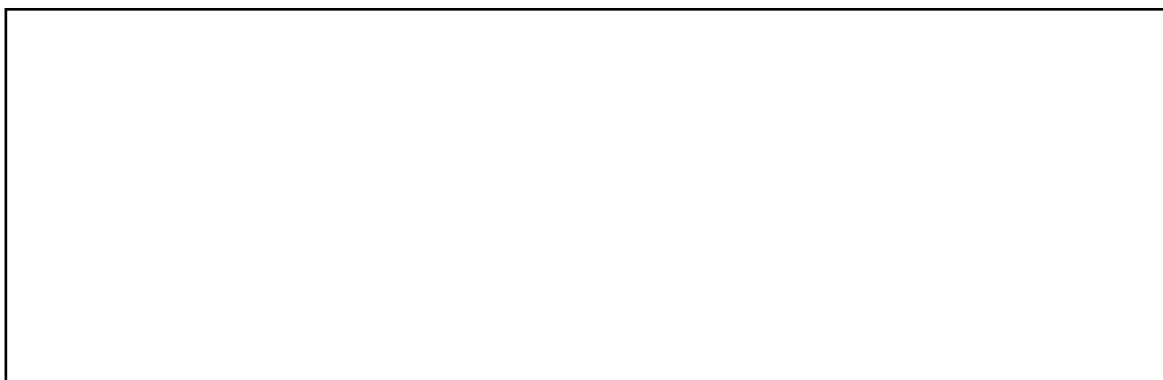
.....

BONUS! Znázorni na mapě, kde leží Točník. Do jakého kraje patří?

Kraj:.....

4. Zkus vymyslet vlastní pověst z místa, kde žiješ a nakresli k ní obrázek.

4.3 Didaktická aplikace č. 3

Téma: **Mezi nebem a zemí...**

Ročník: 5. třída

Termín: prosinec

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Cíle aktivity: Žák využívá svůj intelektuální odhad a pochopí základní křesťanský příběh. Žák spojí architektonické prvky a církevní stavby s jejich názvy.

Motivace: Učitel žákům postupně předkládá indicie (kraslice, beránek, kříž apod.), aby uhodli hlavní téma – Velikonoce (křížová cesta).

Popis aktivity: Přípravná fáze proběhne při vyučování ve třídě. Učitel zvolí vhodnou motivaci (čtení příběhu, vlastní krátký působivý úvod apod.) a následně žákům rozdá pracovní listy. K jejich vyplnění nepoužíváme internet ani učenicke, ale prostý odhad dětí. Po vyplnění učitel spolu s dětmi analyzuje jejich odhad a řešení úkolu – jednotlivých zastavení na křížové cestě.

Ve druhé fázi aktivity učitel **naplňuje návštěvu vybraného kostela v regionu**, kde si žáci společně zkontrolují správnost řešení a následně porovnají obrázky z pracovního listu s tavnými obrazy.

Mezipředmětové vztahy: výtvarná výchova – žák se seznámí s typy církevních staveb a prvky v architektuře, žák porovná obrázky křížové cesty v pracovním listu s obrazy v kostele

Matematika – žák chronologicky seřadí výjevy z křížové cesty

Informatika – žák dokáže vyhledávat informace na internetu

Naplňované klíčové kompetence:

Kompetence k učení – žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly; žák si vytváří komplexnější pohled na matematické, společenské a kulturní jevy

Kompetence k řešení problémů – žák vyhledá informace vhodné k řešení problému; žák samostatně řeší problémy; žák volí vhodné způsoby řešení; žák užívá při řešení problémů logické postupy

Kompetence občanská – žák respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí

Pracovní list - Mezi nebem a zemí...

Křížová cesta je vlastně „vyprávění“ o muži jménem Ježíš Kristus. Jeho příběh zná každý křesťan, ale také každý vzdělaný člověk. Ježíšova života se týkají naše nejvýznamnější svátky - Vánoce a Velikonoce. Dokonce náš letopočet se počítá od jeho narození. Známe ho z knihy, která se nazývá Bible a která nám vypráví, že Ježíš byl za své činy odsouzen a následně ukřižován na hoře zvané Golgota. Cestou na tuto horu, kde našel svou krutou smrt, se čtrnáctkrát zastavil, a právě těchto čtrnáct zastavení tvoří dodnes křížovou cestu. Když budete pozorní, spatříte ji na obrazech v každém kostele.

1	Ježíš odsouzen k smrti	2	Ježíš přijímá kříž
3	Ježíš padá pod křížem poprvé	4	Ježíš potkává svou matku
5	Šimon Kyrenský pomáhá Ježíši nést kříž	6	Veronika podává Ježíši roušku
7	Ježíš padá pod křížem podruhé	8	Ježíš napomíná plačící ženy
9	Ježíš padá pod křížem potřetí	10	Ježíš zbaven roucha
11	Ježíš přibit na kříž	12	Ježíš umírá na kříži
13	Tělo Ježíše sňato z kříže	14	Tělo Ježíše uloženo do hrobu

BONUS! Možná si přečteš nebo uslyšíš, že Česká republika je ateistický stát. Co znamená ateismus?

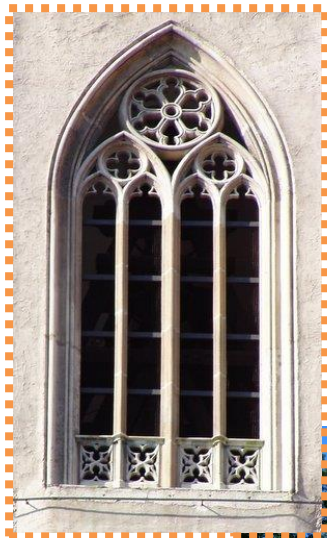

1. Každé zastavení křížové cesty má svůj název - rozpoznáš je? Podívej se pozorně na obrázky a pokus se seřadit je ve správném pořadí od 1 do 14.

2. Vzpomeneš si, v jakých stavbách se s křížovou cestou můžeme setkat?

3. Naše nejrozšířenější náboženství je křesťanství. Znáš nějaké jiné náboženství?

4. Spoj obrázky staveb a prvků v architektuře s jejich názvy.

rozeta

katedrála

synagoga

rotunda

vitráž

lomený oblouk

4.4. Didaktická aplikace č. 4

Téma: Hrad a zámek

Ročník: 4. třída

Termín: květen

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Cíle aktivity Žák napíše tři rozdíl mezi hradem a zámek. Žák spojí strom s jeho listem a plodem. Žák spojí živočicha s jeho stopou.

Motivace: Žáci si vymodelují formu pro stopu, kam nalijí sádku a vytvoří tak odlitek.

Popis aktivity: V rozmezí 1. až 3. třídy je vhodné s žáky navštívit alespoň jeden hrad a jeden zámek, na které si třída společně vytvoří veliké plakáty. Potom se nám v hodinách vlastivědy bude stavět na dobrých základech a žáci nebudou mít problém vysvětlit hlavní rozdíl. V mnoha školách existují přírodovědné kroužky, které by mohli pomoci při řešení následných úkolů. Na malotřídkách, kterých není zanedbatelné množství, by bylo vhodné, aby starší žáci mladším po vytvoření sádkových stop uspořádali „stopovačku“ (později zvíře) v lese.

Mezipředmětové vztahy: výtvarná výchova – žák vymodeluje formu pro stopu, kam nalije sádku a vytvoří odlitek

Přírodověda – žák pozná stopy zvířete

Informatika – žák dokáže vyhledávat informace na internetu

Naplňované klíčové kompetence:

Kompetence k učení – žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly

Kompetence k řešení problémů – žák vyhledá informace vhodné k řešení problému; žák samostatně řeší problémy; žák volí vhodné způsoby řešení; žák užívá při řešení problémů logické postupy

Kompetence pracovní – žák používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla

Pracovní list - Hrad a zámek

1) Který ze dvou obrázků představuje hrad a který zámek?

2) Napiš tři rozdíly mezi hradem a zámekem.

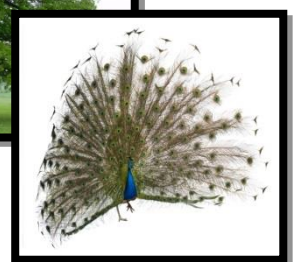
1. _____

2. _____

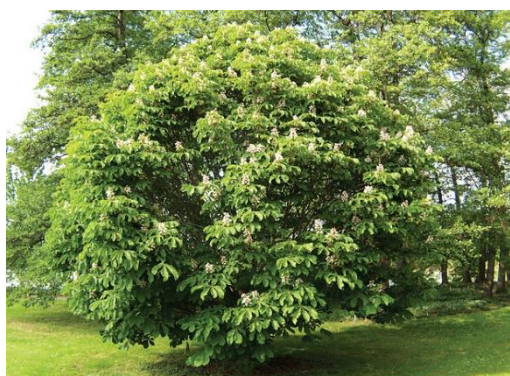
3. _____

3) Jaké rostliny patří spíš do zámeckého parku a jaké do okolí středověkého hradu? K obrázku přiřaď H (hrad) nebo Z (zámek).

Jaká zvířata byla podle tebe chována v zámecké zahradě a jaká lovil hradní pán v okolních lesích?

4) Spoj čarou strom, list a plod k sobě patřící. Strom a plod pojmenuj.

5) Rozhodni, jestli živočich dělá tuto stopu, pokud ano, doplň do rámečku ✓ pokud ne ✗ Když doplníš křížek, napiš za něj, komu stopa patří.

4.5 Didaktická aplikace č. 5

Téma: **Po stopách ruské a americké armády**

Ročník: 5. třída

Termín: duben

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Cíle aktivity: Žák nakreslí vlajku ČR. Žák zakreslí do slepé mapy demarkační linii. Žák přiřadí státníky k jejich místu působení.

Motivace: Učitel s žáky společně shlédne krátké video o druhé světové válce a navštíví Muzeum na demarkační linii.¹⁴⁶

Popis aktivity: Přípravná fáze proběhne při vyučování ve třídě. Učitel promítne žákům krátké video a následně žákům rozdá pracovní listy. K jejich vyplnění nepoužíváme internet ani učence, ale prostý odhad dětí. Po vyplnění učitel spolu s dětmi analyzuje jejich odhad a řešení úkolů.

Ve druhé fázi aktivity učitel naplánuje návštěvu **muzea na demarkační linii**, kde si žáci společně zkontrolují správnost řešení

Mezipředmětové vztahy: výtvarná výchova – žák nakreslí státní vlajku

Matematika – žák na přímce vyznačí časový údaj

Informatika – žák dokáže vyhledávat informace na internetu

Naplňované klíčové kompetence:

Kompetence k učení – žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly; žák

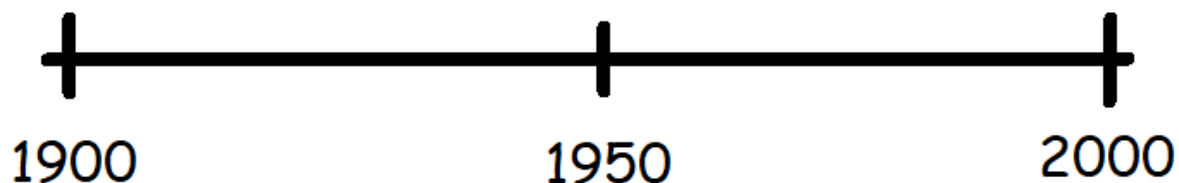
si vytváří komplexnější pohled na matematické, společenské a kulturní jevy

Kompetence k řešení problémů – žák vyhledá informace vhodné k řešení problému; žák samostatně řeší problémy; žák volí vhodné způsoby řešení; žák užívá při řešení problémů logické postupy

¹⁴⁶ SEIFERTOVIÁ, Lucie. Dějiny udatného českého národa – Druhá světová válka. Dostupné z URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=6LWRYnT9XEg>> [cit. 9.6.2018]

Pracovní list - Po stopách ruské a americké armády

1) Vyznač na časové ose počátek a konec 1. a 2. světové války.

2) Nakresli vlajku Československé republiky.

3) Přiřaď správně významné osobnosti 2. světové války ke státu, kde žili.

Winston Churchill	SSSR
Adolf Hitler	Protektorát Čechy a Morava
Josef Stalin	Německo
Edvard Beneš	Velká Británie

4) Najdi v osmisměrce slova spojená s 2. světovou válkou

H	O	L	O	K	A	U	S	T	I	T	L
H	C	I	R	D	Y	E	H	N	D	N	U
E	R	E	L	T	I	H	I	A	R	A	F
E	C	E	C	K	A	L	O	D	M	R	T
A	Ž	I	R	A	O	K	S	O	G	O	W
T	I	A	D	S	L	Č	V	L	E	B	A
Á	D	N	S	I	Í	U	Ě	F	S	A	F
T	É	U	N	Á	L	E	T	Y	T	L	F
N	M	S	I	B	I	Ř	I	I	A	O	E
E	Z	A	V	N	I	L	M	I	P	K	N
T	H	I	R	O	Š	I	M	A	O	A	I
A	P	A	R	T	Y	Z	Á	N	I	E	K

ATENTÁT, INVAZE,
KAPITULACE,
LUFTWAFFE, GESTAPO,
HOLOKAUST, HITLER,
RAF, NÁLETY,
KOLABORANT,
PARTYZÁNI, HIROŠIMA,
OSVĚTIM, ADOLF,
LIDICE, MUSSOLINI,
HEYDRICH, AKCE, ŽIDÉ,
SIBIŘ.

Pokud najdeš všechna slova, zbylá písmenka ti prozradí, jaké bude téma následujícího úkolu.

- 5) Dokážeš říci svými slovy, co (výraz z tajenky), znamená?
Napovím ti, že právě končí II. světová válka a důležitou roli hrají Spojené státy americké (USA) a Sovětský svaz (SSSR) - dnešní Rusko.

.....
.....

6) Na mapě vyznač linku, kterou představuje pojem, který jsi vyluštil/a v osmisměrce.

7) Víš, kde v tvém okolí najdeš pomník, který tuto událost připomíná?

4.6 Didaktická aplikace č. 6

Téma: Suchou nohou přes řeku

Ročník: 5. třída

Termín: březen

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Cíle aktivity: Žáci pracují ve dvojicích. Odhadují názvy konstrukcí k ikonickému textu, doplňují vynechaná slova v popiskách, luští názvy států z přesmyček.

Motivace: Učitel formuluje: „*Dnes se stanete architekty! Postavíte si vlastní most. Je možné, že v budoucnu je budete skutečně v naší zemi konstruovat!*“

Popis aktivity: Žáci si na začátku pomocí předem vybraných pomůcek postaví most, aby měl co největší nosnost a byl esteticky nejvzhllednější. Touto demonstrací si žák představí, že architektura je nelehké řemeslo. Žáci si budou v této úvodní části lehce konkurovat, ale toto rozptýlení jim usnadní následující část, kde budou v pracovních listech odhadovat, který most zobrazen ikonickým textem je který (dle nabídky).

Mezipředmětové vztahy: výtvarná výchova – žák si z papíru vytvoří vlastní most

Vlastivěda – žák vyluští názvy států, které ukrývá rébus

Český jazyk – žák doplní vynechaná slova v textu

Informatika – žák dokáže vyhledávat informace na internetu

Naplňované klíčové kompetence:

Kompetence k učení – žák operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly

Kompetence k řešení problémů – žák vyhledá informace vhodné k řešení problému; žák samostatně řeší problémy; žák volí vhodné způsoby řešení; žák užívá při řešení problémů logické postupy

Kompetence pracovní – žák používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla

Pracovní list - Suchou nohou přes řeku

1) Na obrázcích vidíš různé typy konstrukcí mostů. Dokážeš vytvořit správné dvojice?

trámový
most

obloukový
most

visutý
most

konzolový
most

závěsný
most

2) Sdělte si mezi sebou, čím se liší jednotlivé stavby. Jeden z těchto pěti mostů slouží pouze k železniční dopravě. Uhádnete který?

3) Znáš pověst o stavbě Karlova mostu? Autorovi se z textu ztratilo pár slovíček. Dokážeš je zařadit správně do textu?

Když po 170 letech byl velkou vodou zničen most přes řeku....., nechal císař postavit nový most, aby opět propojil Staré a Menší Město pražské. Císař svého architekta žádal, aby kladl při stavbě důraz na kvalitní materiál. Králův si vzpomněl na zadělávání těsta a začal proto do místo vody přidávat Těch však nebylo v pražských městech tolik, a tak požádal císaře o pomoc. Ten pak nařídil českým městům, aby také přispěla, a stavba mostu tak mohla pokračovat.

Ve Velvarech to pochopili po svém a vejce, aby se uvařili. Taková vejce staviteli k potřebě samozřejmě nebyla, a tak příjezd vozu z tohoto města způsobil mnoho..... Se zlou se pak potázal každý, kdo se na „vejce z“ zeptal. Neradi Velvarští pak na to vzpomínali.

Nápověda: *stavitel, Velvar, Karel IV., smíchu, vejce, Juditin, vápna, nerozabila, Vltavu*

4) Slavné mosty

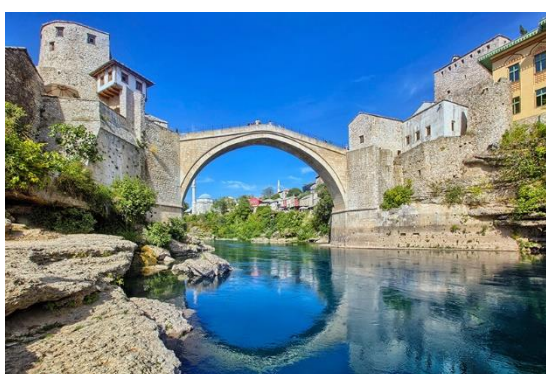
Ve všech zemích světa se nachází alespoň jeden most, který by stál za zhlédnutí, na to ale nemáme tolik času. Vybrali jsme pro vás pár ukázek, jen se nám nedopatřením zpřeházela písmenka v názvech států, kde daný most stojí. Dokážeš ze zkomolenin vytvořit správné názvy států?

1. KÁVEL NIETÁBRI

2. NÉJESPO TYSTÁ RICAMEKÉ

3. NABOS A GOCEHERNAVI

4. LIERÁAUST

5. LIETÁ

6. CIEFRAN

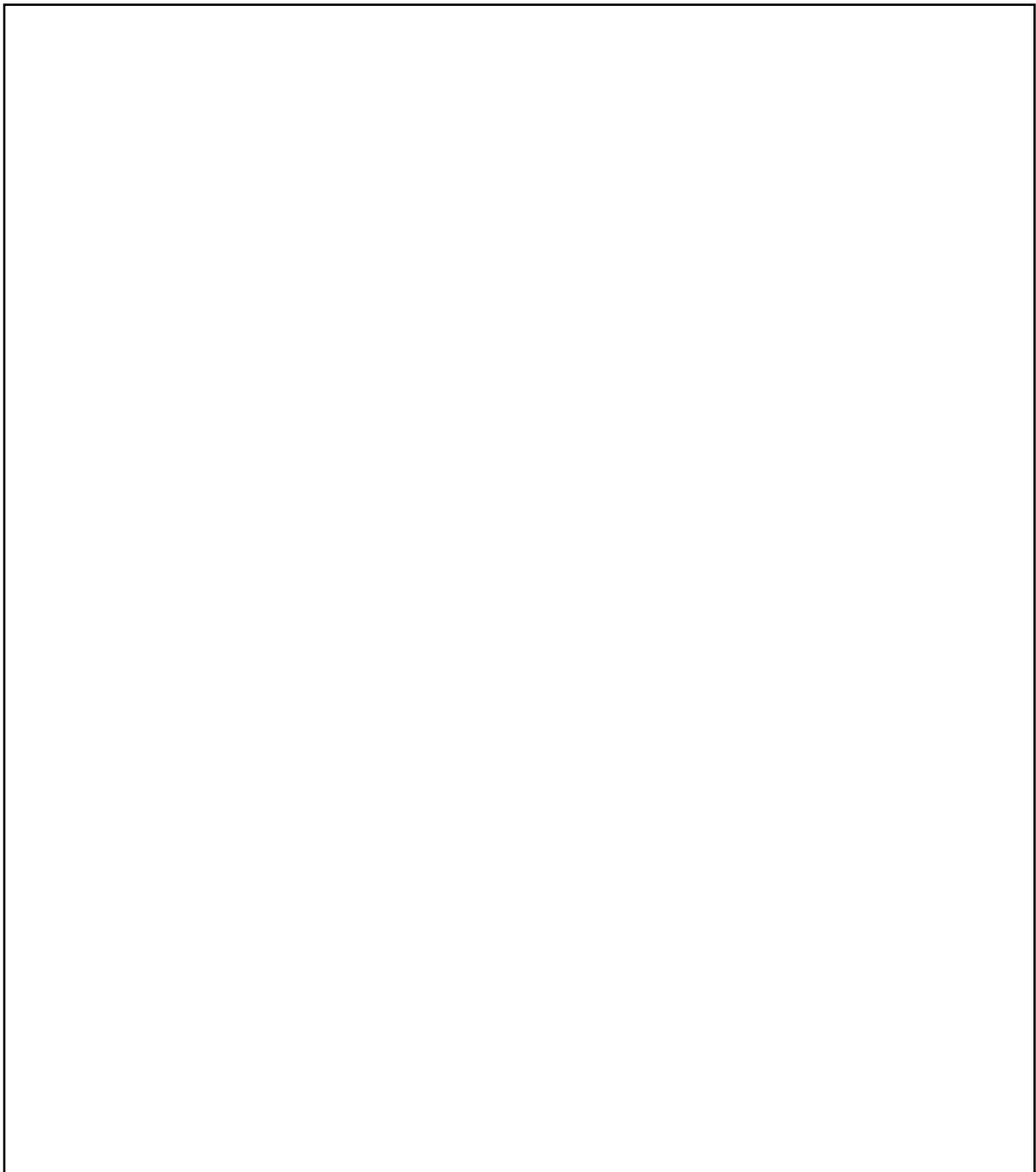
5) Stavba mostu

Zkuste si ve dvojicích postavit papírový most. Uspořádejte s ostatními spolužáky soutěž, který most unese větší zátěž.

Pomůcky: krabičky od sýrů, sirek, kancelářské čtvrtky, lepidlo, izolepa, nůžky, provázek

Časový interval: 30 minut

Zadání: nejdříve si načrtněte nákres, jak by měl váš most vypadat.

6) Nyní si most zkonstruuje.

Až si budete jistí, že máte hotovo, přihlaste se, a s učitelem proved'te zátěžovou zkoušku. A čím vlastně? Připravte si předměty o různých hmotnostech - telefon, knihu, plnou láhev, kilo cukru atd.

Jakou váhu tvůj most udržel?

.....

Mosty spolužáků:

Nejpevnější most ve třídě udržel

.....

Nejvíc se mi líbí most, který postavili

.....

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci předkládám výběr památek a osobností, které reprezentují významné zástupce historického vývoje regionu. U některých památek jsem dával přednost mně blízkým stavbám, ať už z hlediska vzdálenosti, nebo pro mne důležitým vazbám. Možnosti dalších didaktických pracovních listů jsou neomezené a mohou se dále rozšiřovat, protože Rokycansko má velice bohatou historii.

Při své badatelské práci a následném zpracování tématu absolventské práce jsem dospěl k poznání, že ORP Rokycany má bohatou především sakrální architekturu, a jistě by stálo za to se v některých dalších pracích věnovat pouze těmto stavbám. Z mého výzkumu vyplývá, že pro děti by bylo důležité i zmapování nejnovějších dějin, které zažili jejich předkové jakožto pamětníci obou světových válek, přičemž rodinná historie může být ještě velmi živá.

Po celém ORP Rokycany je spousta stop také po zaniklých tvrzích, které by stálo za to více zmapovat a pokusit se o jejich obrazovou vizualizaci. Ve své diplomové práci jsem se věnoval hlavně dostupným a historicky významným hradům a zámkům, nicméně tvrže pro mne i nadále zůstávají jako zajímavý materiál ke zpracování.

Na Rokycansku se objevovalo a zároveň mizelo mnoho osobností, některé jsem v této práci uvedl, ale je zřejmé, že většina z nich by si opět zasloužila samostatnou prezentaci.

Velký důraz v této práci věnuji těm vybraným památkám na Rokycansku, ke kterým chci u žáků prvního stupně ZŠ „vypěstovat“ osobní vztah. Prostřednictvím těchto památek by měli mít učitelé možnost působivě a přesvědčivě přiblížit žákům historii regionu, a to např. s využitím didaktických aktivit, které navrhuji pro široké využití v regionu i mimo něj. Domnívám se, že pracovní listy v didaktické části mé DP jednoduchým a snadno pochopitelným způsobem přibližují žákům jak nejbližší okolí jejich domova, tak i daleké kraje vzdálené od nás tisíce kilometrů. Tímto způsobem je možno v mnohých dětech vzbudit touhu k celoživotnímu zájmu o dějiny vesnice či města, ve kterém žijí a nebudou se cítit vykořenění.

Ačkoliv je ORP Rokycany druhé nejmenší v ČR, jeho dějiny jsou natolik poutavé, že v hodinách vlastivědy chybět rozhodně nemohou. Jsem přesvědčen, že podporují zdravý patriotismus a vztah ke kraji, ve kterém žáci bydlí a z něhož nebudou mít zájem odejít, neboť pro jeho hodnoty si jej vyberou i pro budoucí studium i práci.

SUMMARY

This diploma thesis, Rokycansko in didactic applications in elementary school, is focused on significant monuments of region. The thesis is structured into two parts – theoretical and practical. In the theoretical part, there was the main aim to include the widest spectrum of different historic monuments. That is why in this part divided into three segments – secular, ecclesiastical and technical buildings. Each segment could be processed as a separate thesis, because the region around Rokycany is filled with huge amount of historical buildings of all types. This thesis contains both unique monuments such as water hammer in Dobřív and places, where used to be fortresses and castles.

The practical part is in connection with theoretical part. There was made a set of didactic applications, which tries to approach historical facts to pupils in elementary school. We used cross curricular links as an instrument for better comprehension to those facts. Applications intermingle all parts of theoretical part, secular buildings can be find in the application Roost and castle, ecclesiastical in the application Between heaven and earth and technical buildings are represented by the application Dry feet across the river. The practical part is purposefully less specific because of easier modification and adaptation for arbitrary region of the Czech Republic.

REFERENČNÍ SEZNAM ZDROJŮ

MONOGRAFIE

ANDERLE, Jan a Vladimír ŠVÁBEK. Edice zapomenuté hrady, tvrze a místa: Strašické hrady. Plzeň: Nadace České hrady, 1997. ISBN 978-80-87170-09-0.

BLAŽÍCEK, O. J. et al., Dějiny českého výtvarného umění (II/1). Od počátku renesance do závěru baroka. 1. vyd. Praha: Academia, 1989. ISBN 80-200-0069-0.

CIRONIS, Petros. Proměny Rokycanska. Praha: Práce, 1981.

ČÁKA, Jan. Střední Brdy - krajina neznámá. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0752-9.

ČERNÁ, V. Rokycany. B. p. v. Praha: Vyšehrad, 1947. ISBN neuvedeno.

DAVID, Petr. Hrady a jejich záhady. Praha: Knižní klub, 2018. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-6004-4.

DRACHOVSKÝ, A. V zámku zbirovském. b.p.v. Rokycany: Zápotočný, 1914. ISBN neuvedeno.

DURDÍK, Tomáš a Viktor SUŠICKÝ. Zříceniny hradů, tvrzí a zámků. Západní Čechy. 1.vyd. Praha: Agentura Pankrác, 2005. ISBN 80-86781-06-2.

DVOŘÁK, Otomar. Podbrdskou krajinou Rokycanska a Zbirožska. Praha: Regia, 2014. Tajemné stezky. ISBN 978-80-87866-08-5.

FAJT, Jiří. Gotika v západních Čechách (1230-1530): [katalog výstavy]: k 700. výročí založení města Plzně. Praha: Národní galerie, 1995. ISBN 80-7035-088-1.

FIGURA, Juraj Julius. Dobřív: Rokycansko. Brdské lesy. Plzeň: Stráž, 1968. ISBN neuvedeno.

FOUD, Karel. Vesnice Plzeňského kraje: Rokycany. Plzeň: Plzeňský kraj, 2016. ISBN 978-80-260-2146-9.

HAJŠMAN, Jan. Brdy opět otevřené. Plzeň: Starý most, 2015. ISBN 978-80-87338-51-3.

HOFMAN, K. Staré rokycanské domy. B. p. v. Rokycany: Městská knihovna Rokycany, 1998. ISBN neuvedeno.

HRACHOVÁ, H. Stavba kostela sv. Jana Nepomuckého v Kařeze. In Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka Rokycany c. 14/2002. B. p. v. Rokycany: Muzeum Dr. Bohuslava Horáka, 2002. ISSN 0862-5387.

- CHMELÍŘ, Václav. Edice Zapomenuté hrady, tvrže a místa: Bušovice zámek a tvrz. Plzeň: Nadace České hrady, 1997. ISBN neuvedeno.
- KOŠTÁL, Vratislav a Renata KOŠTÁLOVÁ. Historická sídla Středočeského kraje. Brno: Barrister & Principal, 2012. ISBN 978-80-87474-82-2.
- KOUBLE, Karel. Vodní hamr a výroba železa. Vydání první. Rokycany: Agentura AM Art Rokycany, 2005. ISBN neuvedeno.
- KUMPERA, Jan. Rybníky Plzeňského kraje, aneb, Putování za rybniční vůní. Plzeň: Ševčík, 2008. ISBN 978-80-7291-192-9.
- LANG, Martin. Kterak železo z moře do Rokycan přišlo: říkání o horách železných a jejich rudách v Klabavě a Ejpovicích, ale nejen o nich: v Muzeu Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, září 2006. Hořovice: Podbrdské vydavatelství, 2007. ISBN 978-80-254-0202-3.
- MENCLOVÁ, Dobroslava. Žebrák a Točnick: státní hrady a okolí. Praha: STN, 1958. Publikace Státní památkové správy
- NOVOBILSKÝ, Milan a Petr ROŽMBERSKÝ. Edice zapomenuté hrady, tvrže a místa: Hrad Homberk u Příkosic. Plzeň: Nadace České hrady, 1995. ISBN neuvedeno.
- NOVOBILSKÝ, Milan a Petr. Edice zapomenuté hrady, tvrže a místa: Hrad Drštka u Skořic. Plzeň: Nadace České hrady, 1995. ISBN 80-86596-58-3.
- NOVOBILSKÝ, Milan. Edice zapomenuté hrady, tvrže a místa: Hrad Lopata u Štáhlav. Plzeň: Nadace České hrady, 1995. ISBN neuvedeno.
- PÁNEK, Karel a Vladimír BENEŠ. Z historie města Žebráku: 1396-1996. Vydání první. Karlovy Vary: ARA, 1996.
- Pamětní kniha města Zbiroh, 1. díl, 1842–1967, ISBN ani autor neuveden.
- PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém od pravěku do počátku XIX. století. B. p. v. Praha: Archeologická komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. ISBN neuvedeno.
- PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Rokycanském. V Praze: nákladem Archeologické komise při České Akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. Soupis památek historických a uměleckých v Království českém, 1900. ISBN neuvedeno.
- ROUS, Josef a Jiří PECH. Rokycansko: Průvodce po Rokycansku. Plzeň: Západočeské nakladatelství v Plzni, 1966. ISBN neuvedeno.

ROZKOŠNÁ, Blanka a Pavel JAKUBEC. Židovské památky Čech: historie a památky židovského osídlení Čech = Jewish monuments in Bohemia : history and monuments of the Jewish settlement in Bohemia. Brno: ERA group, 2004, s. 480. ISBN 80-86517-64-0.

ROŽMBERSKÝ, Petr a Milan NOVOBILSKÝ. Zapomenuté hrady, tvrže a místa. Panská sídla v Mirošově. 2., upr., aktualiz. a rozš. vyd. Plzeň: Petr Mikota, 2006. ISBN 80-86596-71-0.

SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrže království Českého. 06 – Podbrdsko. Praha: Argo, 1995. ISBN 80-85794-66-7.

SLAVÍK, Ivan. Propadliště paměti: Podbrdskem v čase i prostoru. Hořovice: Mht, 1995

SVĚTLÍK, Jiří. Dobřív 675 let: historický místopis. Plzeň: Petr Mikota, 2000. ISBN 8090269230.

SVĚTLÍK, Jiří. Dobřív: Historie podbrdské vesnice. Plzeň: Nadace České hrady, 1996.

ŠÁRA, Jan a kol. Město Rokycany a okres. Praha, 1938. ISBN neuvedeno.

VÝCHODSKÁ, Zuzana. Rokycany. Historie města Rokycan. 2013

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

Český statistický úřad. *Charakteristika okresu Rokycany*. Poslední revize 15.5.2012.

Dostupné z URL: <https://www.czso.cz/csu/xp/charakteristika_okresu_rokycany>

ČTK. *Rokycansko zdobí vzácné stavby lidové architektury*. Poslední revize 25.6.2009.

Dostupné z URL: <https://www.tyden.cz/rubriky/relax/bydleni/rokycansko-zdobi-vzacne-stavby-lidove-architektury_126313.html?showTab=nejctenejsi-3>

HRACHOVÁ, Jana. *Naše kostely*. Dostupné z URL: <<http://www.farnostrokycany.cz/>>

Národní památkový ústav. Dostupné z URL:

<<http://www.pamatkovykatalog.cz/?element=14558760&sequence=5&mode=fulltext&keywords=dob%C5%99%C3%ADv&order=relevance%3Adesc&action=element&presenter=ElementsResults>>

MAREŠ, Jiří. *Rokycany. Vyhlídkový ohoz kostela Panny Marie Sněžné*. Poslední revize

2.1.2009. Dostupné z URL: <<http://www.plzenskykraj.kct.cz/vyhličky/rokycany.htm>>

MRÁZ, Vladimír. *Staré pověsti české – O Čechovi*. Poslední revize 2012. Dostupné

z URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=hsgIEnEmz7A>>

SEIFERTOVÁ, Lucie. *Dějiny udatného českého národa – Druhá světová válka*. Dostupné

z URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=6LWRYnT9XEg>>

Tripol a Tudor Rokycany. Dostupné z URL:

<http://historickakolapisek.cz/index.php?page=vYROBci_tripol>

© webs. Okres Rokycany – Plzeňský kraj České republiky. Poslední revize 1.1.2002.

Dostupné z URL: <http://obce.sweb.cz/okresy/pz_rokycany.htm>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Zámek Mirošov

Mirošov – zámek. In: Plzeňský kraj – turistů ráj: turistický portál Plzeňského kraje [online]. [cit. 2018-06-16]. Dostupné z: <http://www.turisturaj.cz/cil/P016>

Obrázek 2 - Kazetový strop na mirošovském zámku

Kazetový strop na mirošovském zámku. In: Zámek Mirošov [online]. 2010 [cit. 2018-06-16]. Dostupné z: <http://www.zamek-mirosov.cz/fotky/article/fotogalerie/2-zamek-mirosov/2-interier-zamku>

Obrázek 3 - Zámek Zbiroh

Zámek Zbiroh. In: Zámek Zbiroh: Zámek tří císařů [online]. 2018 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <http://www.zbiroh.com/cz/fotogalerie/>

Obrázek 4 – Původní válcovitá věž

Tamtéž.

Obrázek 5 – Zámek Bušovice

KRABAT77. Bušovice – zámek [online]. In: www.cs.wikipedia.org. 8.3.2014 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Bu%C5%A1ovice_\(z%C3%A1mek\)#/media/File:Bu%C5%A1ovice_-_z%C3%A1mek_\(01\).JPG](https://cs.wikipedia.org/wiki/Bu%C5%A1ovice_(z%C3%A1mek)#/media/File:Bu%C5%A1ovice_-_z%C3%A1mek_(01).JPG)

Obrázek 6 – Zámecká kaple

JIK JIK. Zámecká kaple [online]. In: www.cs.wikipedia.org. 7.5.2011 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Bu%C5%A1ovice_\(z%C3%A1mek\)#/media/File:Zamek_Busovice.JPG](https://cs.wikipedia.org/wiki/Bu%C5%A1ovice_(z%C3%A1mek)#/media/File:Zamek_Busovice.JPG)

Obrázek 7 – Ideální rekonstrukce hradu Homberk z 15. stol.

NOVOBILSKÝ, Milan a Petr ROŽMBERSKÝ. Edice zapomenuté hrady, tvrze a místa: Hrad Homberk u Příkosic. Plzeň: Nadace České hrady, 1995. ISBN neuvedeno, s.16

Obrázek 8 – dnešní pohled na hrad Homberk

FABIAN, Petr. Homberk. In: Hrady v Čechách, na Moravě a ve Slezsku [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.hrady-zriceniny.cz/img/foto/2014j2/DSC41586.JPG>

Obrázek 9 – zřícenina hradu Drštka

FABIAN, Petr. Homberk. In: Hrady v Čechách, na Moravě a ve Slezsku [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.hrady-zriceniny.cz/img/foto/2014j2/DSC41610.JPG>

Obrázek 10 – Rekonstrukce hradu Lopata podle M. Novobilského

NOVOBILSKÝ, M. Hrad Lopata. 2., opr. vyd. Plzeň: Petr Mikota, 2003. ISBN 80-865-9634-6.

Obrázek 11 – Lovecký zámeček Tři Trubky

Lovecký zámeček Tři Trubky. In: Geocaching [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: https://www.geocaching.com/geocache/GC6HQ8Y_lovecky-zamek-tri-trubky?guid=bc3823b3-92fb-4bc5-a52c-28d153ce4ee6

Obrázek 12 – Pohled na hrad Žebrák (vlevo) a hrad Točnick (vpravo)
Vlastní archiv autora.

Obrázek 13 – Dnešní pohled na hrad Žebrák
Vlastní archiv autora.

Obrázek 14 – Dnešní pohled na hrad Točnick
Vlastní archiv autora.

Obrázek 15 – Kaple sv. Bartoloměje na Točnicku
Vlastní archiv autora.

Obrázek 16 – sgrafitová výzdoba Velkého purkrabského paláce na Točnicku
Vlastní archiv autora.

Obrázek 17 – Kostel Panny Marie Sněžné v Rokycanech
MIAOW, Miaow. Rokycany town. In: Wikipedia [online]. 1.9.2005 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Rokycany_District#/media/File:Rokycany_CZ_Our_Lady_of_the_Snow_church_and_Marian_column_0589.jpg

Obrázek 18 – Barokní oltář tamtéž
Farnost Rokycany [online]. [citováno 17.6.2018]. Dostupné z: <http://www.farnostrokycany.cz>

Obrázek 19 – Kaple Navštívení Panny Marie Na Vršíčku
Kaple Navštívení Panny Marie "Na Vršíčku". In: Plzeňský kraj: Nejlepší místo pro život [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: http://www.plzensky-kraj.cz/cs/Relics_ShowPic.asp?strKod=963277&strID=11452

Obrázek 20 – Schody vedoucí na Vršíček
Schody vedoucí na Vršíček. In: Plzeňský kraj: Nejlepší místo pro život [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: http://www.plzensky-kraj.cz/cs/Relics_ShowPic.asp?strKod=963277&strID=11456

Obrázek 21 – Kostel sv. Jana Křtitele v Mýtě
Vlastní archiv autora.

Obrázek 22 – kostel sv. Štěpána v Mýtě
Vlastní archiv autora.

Obrázek 23 – kostel sv. Mikuláše ve Zbirohu
Vlastní archiv autora.

Obrázek 24 – interiér kostela sv. Mikuláše
Vlastní archiv autora.

Obrázek 25 – Kostel sv. Jana Nepomuckého v Kařezu
Vlastní archiv autora.

Obrázek 26 – Kazetový strop tamtéž
Vlastní archiv autora.

Obrázek 27 – Kostel sv. Vavřince ve Strašicích
Vlastní archiv autora.

Obrázek 28 – detail gotického okna tamtéž
Vlastní archiv autora.

Obrázek 29 – Synagoga v Radnicích
Vlastní archiv autora.

Obrázek 30 – Kaple Navštívení Panny Marie v *Radnicích*
Vlastní archiv autora.

Obrázek 31 – Kostel sv. Václava v Radnicích
Vlastní archiv autora.

Obrázek 32 – socha sv. Václava nad portálem tamtéž
Vlastní archiv autora.

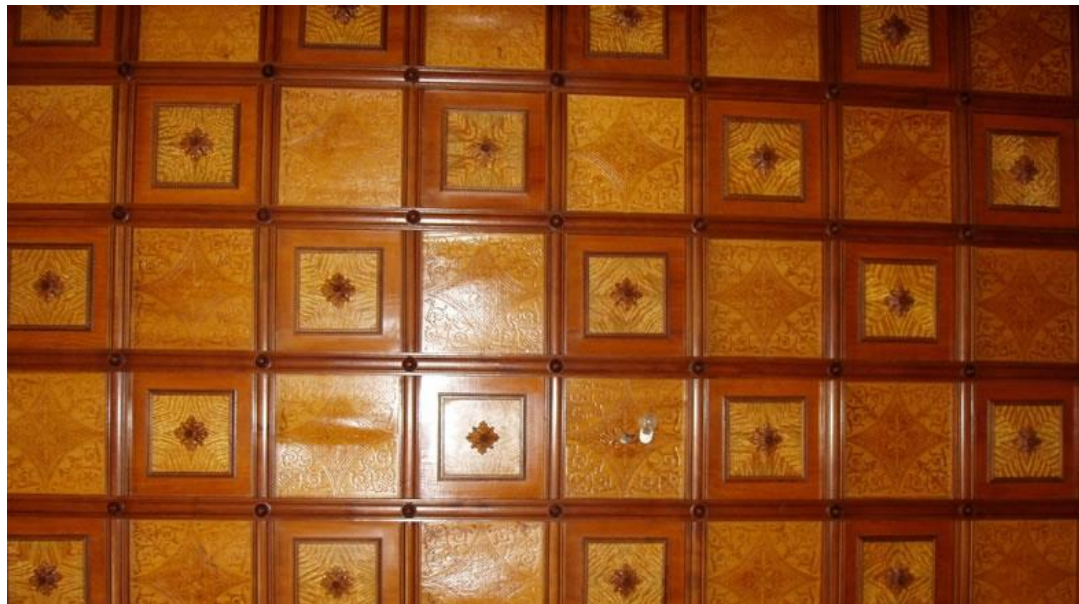
Obrázek 33 – Vodní hamr v Dobřívě
Vodní hamr v Dobřívě. In: Příbramský deník.cz [online]. 30.1.2017 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z:
https://pibramsky.denik.cz/zpravy_region/dobrivsky-vodni-hamr-letos-ceka-mohutna-rekonstrukce-20170130.html

Obrázek 34 – Švédský most v Dobřívě
KRUŠEK, Jaromír. Švédský most v Dobřívě. In: Mapio.net [online]. 2011 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z:
<https://mapio.net/s/57429079/>

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obr. 1 - Zámek Mirošov¹⁴⁷

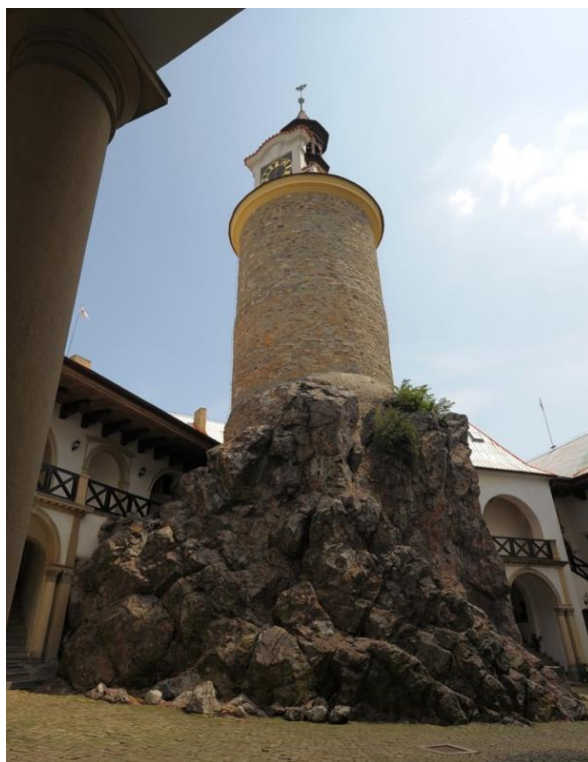
Obr. 2 - Kazetový strop na mirošovském zámku¹⁴⁸

¹⁴⁷ Mirošov – zámek. In: Plzeňský kraj – turistů ráj: turistický portál Plzeňského kraje [online]. [cit. 2018-06-16]. Dostupné z: <http://www.turisturaj.cz/cil/P016>

¹⁴⁸ Kazetový strop na mirošovském zámku. In: Zámek Mirošov [online]. 2010 [cit. 2018-06-16]. Dostupné z: <http://www.zamek-mirosov.cz/fotky/article/fotogalerie/2-zamek-mirosov/2-interier-zamku>

Obr.k 3 - Zámek Zbiroh¹⁴⁹

Obr. 4 – Původní válcovitá věž¹⁵⁰

¹⁴⁹ Zámek Zbiroh. In: Zámek Zbiroh: Zámek tří císařů [online]. 2018 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <http://www.zbiroh.com/cz/fotogalerie/>

¹⁵⁰ Tamtéž.

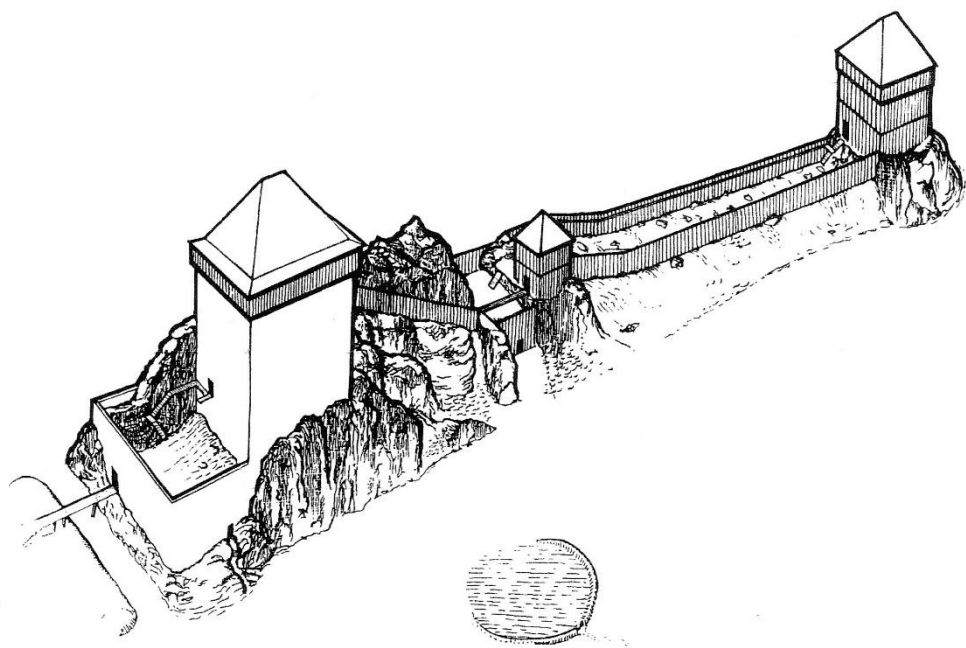
Obr. 5 – Zámek Bušovice¹⁵¹

Obr. 6 – Zámecká kaple¹⁵²

¹⁵¹ KRABAT77. Bušovice – zámek [online]. In: www.cs.wikipedia.org. 8.3.2014 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Bu%C5%A1ovice_\(z%C3%A1mek\)#/media/File:Bu%C5%A1ovice_-_z%C3%A1mek_\(01\).JPG](https://cs.wikipedia.org/wiki/Bu%C5%A1ovice_(z%C3%A1mek)#/media/File:Bu%C5%A1ovice_-_z%C3%A1mek_(01).JPG)

¹⁵² JIK JIK. Zámecká kaple [online]. In: www.cs.wikipedia.org. 7.5.2011 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Bu%C5%A1ovice_\(z%C3%A1mek\)#/media/File:Zamek_Busovice.JPG](https://cs.wikipedia.org/wiki/Bu%C5%A1ovice_(z%C3%A1mek)#/media/File:Zamek_Busovice.JPG)

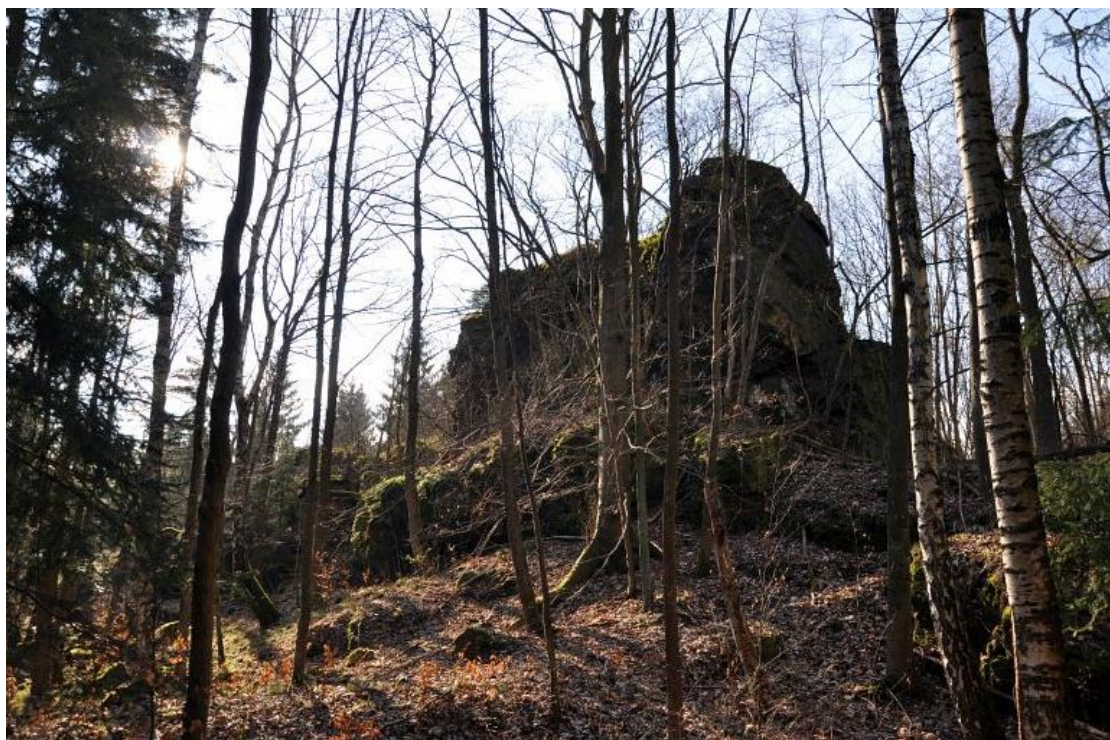
Obr. 7 – Ideální rekonstrukce hradu Homberk z 15. stol.¹⁵³

Obr. 8 – dnešní pohled na hrad Homberk¹⁵⁴

¹⁵³ NOVOBILSKÝ, Milan a Petr ROŽMBERSKÝ. Edice zapomenuté hrady, tvrze a místa: Hrad Homberk u Příkosic. Plzeň: Nadace České hrady, 1995. ISBN neuvedeno, s.16

¹⁵⁴ FABIAN, Petr. Homberk. In: Hrady v Čechách, na Moravě a ve Slezsku [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.hrady-zriceniny.cz/img/foto/2014j2/DSC41586.JPG>

Obr.k 9 – zřícenina hradu Držtka¹⁵⁵

Obr. 10 – Rekonstrukce hradu Lopata podle M. Novobilského¹⁵⁶

¹⁵⁵ FABIAN, Petr. Homberk. In: Hrad v Čechách, na Moravě a ve Slezsku [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.hrad-y-zriceniny.cz/img/foto/2014j2/DSC41610.JPG>

¹⁵⁶ NOVOBILSKÝ, M. Hrad Lopata. 2., opr. vyd. Plzeň: Petr Mikota, 2003. ISBN 80-865-9634-6.

Obr. 11 – Lovecký zámek Tři Trubky¹⁵⁷

Obr. 12 – Pohled na hrad Žebrák (vlevo) a hrad Točník (vpravo)¹⁵⁸

¹⁵⁷ Lovecký zámek Tři Trubky. In: Geocaching [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: https://www.geocaching.com/geocache/GC6HQ8Y_lovecky-zamek-tri-trubky?guid=bc3823b3-92fb-4bc5-a52c-28d153ce4ee6

¹⁵⁸ Vlastní archiv autora.

Obr. 13 – Dnešní pohled na hrad Žebrák¹⁵⁹

Obr. 14 – Dnešní pohled na hrad Točnick¹⁶⁰

¹⁵⁹ Vlastní archiv autora.

¹⁶⁰ Vlastní archiv autora.

Obr. 15 – Kaple sv. Bartoloměje na Točniku¹⁶¹

Obr. 16 – sgrafitová výzdoba Velkého purkrabského paláce na Točniku¹⁶²

¹⁶¹ Vlastní archiv autora.

¹⁶² Vlastní archiv autora.

Obr. 17 – Kostel Panny Marie Sněžné v Rokycanech¹⁶³

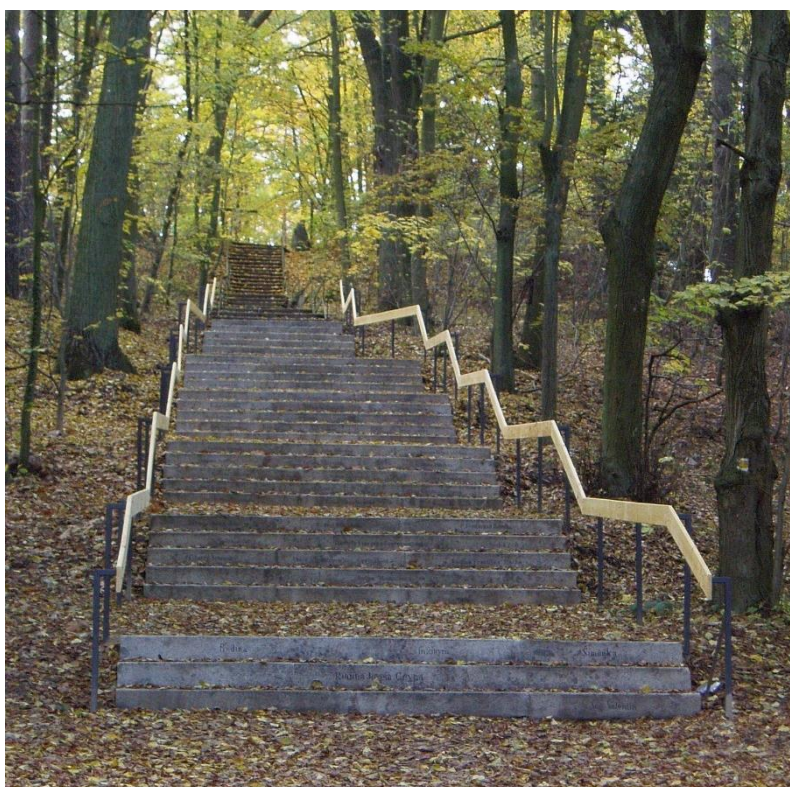
Obr. 18 – Barokní oltář tamtéž¹⁶⁴

¹⁶³ MIAOW, Miaow. Rokycany town. In: Wikipedia [online]. 1.9.2005 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Rokycany_District#/media/File:Rokycany_CZ_Our_Lady_of_the_Snow_church_and_Marian_column_0589.jpg

¹⁶⁴ Farnost Rokycany [online]. [citováno 17.6.2018]. Dostupné z: <http://www.farnostrokycany.cz>

Obr. 19 – Kaple Navštívení Panny Marie Na Vršíčku¹⁶⁵

Obr. 20 – Schody vedoucí na Vršíček¹⁶⁶

¹⁶⁵ Kaple Navštívení Panny Marie "Na Vršíčku". In: Plzeňský kraj: Nejlepší místo pro život [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: http://www.plzensky-kraj.cz/cs/Relics_ShowPic.asp?strKod=963277&strID=11452

¹⁶⁶ Schody vedoucí na Vršíček. In: Plzeňský kraj: Nejlepší místo pro život [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: http://www.plzensky-kraj.cz/cs/Relics_ShowPic.asp?strKod=963277&strID=11456

Obr. 21 – Kostel sv. Jana Křtitele v Mýtě¹⁶⁷

Obr. 22 – kostel sv. Štěpána v Mýtě¹⁶⁸

¹⁶⁷ Vlastní archiv autora.

¹⁶⁸ Vlastní archiv autora.

Obr. 23 – kostel sv. Mikuláše ve Zbirohu¹⁶⁹

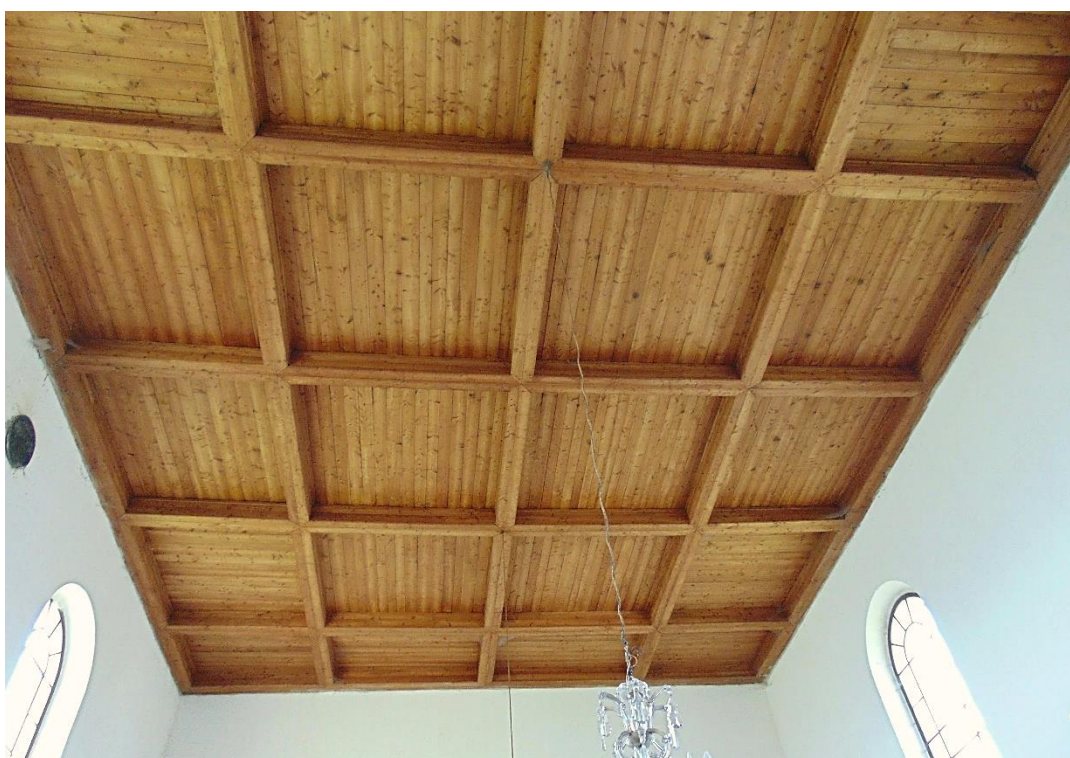
Obr. 24 – interiér kostela sv. Mikuláše¹⁷⁰

¹⁶⁹ Vlastní archiv autora.

¹⁷⁰ Vlastní archiv autora.

Obr. 25 – Kostel sv. Jana Nepomuckého v Kařezu¹⁷¹

Obr. 26 – Kazetový strop¹⁷²

¹⁷¹ Vlastní archiv autora.

¹⁷² Vlastní archiv autora.

Obr. 27 – Kostel sv. Vavřince ve Strašicích¹⁷³

Obr. 28 – Detail gotického okna¹⁷⁴

¹⁷³ Vlastní archiv autora.

¹⁷⁴ Vlastní archiv autora.

Obr. 29 – Synagoga v Radnicích¹⁷⁵

Obr. 30 – Kaple Navštívení Panny Marie v Radnicích¹⁷⁶

¹⁷⁵ Vlastní archiv autora.

¹⁷⁶ Vlastní archiv autora.

Obr. 31 – Kostel sv. Václava v Radnicích¹⁷⁷

Obr. 32 – socha sv. Václava nad portálem¹⁷⁸

¹⁷⁷ Vlastní archiv autora.

¹⁷⁸ Vlastní archiv autora.

Obr. 33 – Vodní hamr v Dobřívě¹⁷⁹

Obr. 34 – Švédský most v Dobřívě¹⁸⁰

¹⁷⁹ Vodní hamr v Dobřívě. In: Příbramský deník.cz [online]. 30.1.2017 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: https://pribramsky.denik.cz/zpravy_region/dobrivsky-vodni-hamr-letos-ceka-mohutna-rekonstrukce-20170130.html

¹⁸⁰ KRUŠEK, Jaromír. Švédský most v Dobřívě. In: Mapio.net [online]. 2011 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://mapio.net/s/57429079/>